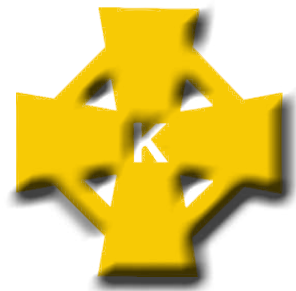

LEKMAN i KYRKAN

Svenska Kyrkans Lekmannaförbund

3
2017

Tacksägelse - Lofsång

*”Välsignad är han som kommer, konungen, i Herrens namn.
Fred i himlen och ära i höjden”*

Luk 19:38

Ansvarig utgivare

Anders Nordberg
Nygårdsvägen 32
554 74 Jönköping
cagnordberg@hotmail.com

Redaktionskommitté

Beryll Grandell
Karlafeldtskatan 8
632 27 Eskilstuna
016-51 60 73
beryll@telia.com

Medlemskap

Juhani Ahonen
Rådhusgatan 81
831 45 Östersund
063-12 30 30
070-557 82 41
juhani.ahonen@gmail.com

Förbundsbutik

Gert Råvik, Planteringsvägen 102c,
252 31 Helsingborg.
0730-355689
gertravik@hotmail.com

Berit Olsson, Rausvägen 57,
255 92 Helsingborg
042-293933

Förbundets plusgiro

Medlemsavgifter o gåvor
Pg 50 27 87 - 5

**Medlems- och lokalavdelnings-
registrering – Prenumeration**

Allan Forsberg
Kimröksgatan 5
296 35 Åhus
044-240527
lekmanna@hotmail.com

Tryck: LH Tryck, Box 224,
523 25 Ulricehamn

Hemsidan

www.lekmanikyrkan.se

Presstopp

Nr 4-17 senast den 12 november
Nr 1-18 senast den 5 mars 2018

UPPHOVSRÄTTSSKYDD

Allt material, texter och bilder, som publiceras i "Lekman i Kyrkan" och på hemsidan www.lekmanikyrkan är upphovsrättsskyddat.

Användning får ske endast med Svenska Kyrkans Lekmannaförbunds tillåtelse.

Redaktionen

Runsten vid Strängnäs domkyrka med förlaga till Lekmannaförbundets förbundsmärke

Tre år efter grundandet av Svenska Kyrkans Lekmannaförbund, Kyrkobroderna, hölls den 5-6 mars 1921 ett konstituerande sammanträde - *Generalkonvent* - i S:ta Clara församlingshus i Stockholm. Då fanns 21 kårer (lokalavdelningar) inom förbundet. Ordet generalkonvent ändrades 16 år därefter eller den 25-26 september 1937 till *Rikskonvent* som detta år hölls i Strängnäs. Vid detta konvent beslutades också att förbundet skulle få ett medlemsmärke. Söder om Domkyrkan i Strängnäs och intill densamma finns en gammal runsten från 1000-talet

och på denna runsten finns ett kors - ett S:t Georgskors. Rikskonventet (Generalkonventet) beslutade att detta kors skulle bli förebild för *Lekmannaförbundets medlemsmärke*. I mittpunkten av medlemsmärkets avbildade S:t Georgskors, skulle ett **K** (stor bokstav) ristas in, ett K som utgör första bokstaven i Kristus. Kristus är den latinska översättningen av grekiska Χριστός (Christós) som betyder "den Smorde". Det är i sin tur en översättning av det hebreiska Masía (Messias).

Martin Luther i våra hjärtan

Omvärdering välbehövlig

Om Martin Luther hade sett denna rubrik är jag säker på att han hade opponerat sig. Han hade säkert i stället pekat på den person vi borde ha i våra hjärtan, Herren Jesus Kristus. Dock tror jag att bland många andra personer som trängs där torde Luther också förtjäna en plats. Verkligheten är tyvärr i hög utsträckning sådan att Luther snarast är en belastning för många i vårt land.

För ca 20 år sedan blev jag inbjuden till en föreläsning i Sundsvall, där jag då bodde och verkade. Föredragshållaren var en lärd herre från huvudstaden. Hans föredrag handlade inte om något kyrkligt ämne, utan snarare om den snabba utvecklingen på kontorstekniskt område.

Som avslutning på ett intressant föredrag försökte föredragshållaren sia om framtiden, men påpekade han först, vi har ju alla en Luther sittande på våra axlar där han tynger oss och gör tillvaron dyster, tung och tråkig. Jag kunde då inte hålla tyst utan frågade honom hur mycket han kände till Luther. Ett ärligt svar kom, där han erkände att han alls inte kände till Luther i övrigt. Att hänvisa till honom så som han gjorde innebar att sprida en vrångbild av den person, som troligen betytt mest för vårt land och hela norra Europa, men under århundradena har dolts och förvrängts. Många gånger efter detta har jag tyvärr hört talas om den tunge Luther på våra axlar. Ortodoxi, pietism och franskt revolutionstänkande har här spelat en stor roll och bidragit till rådande Luther-bild. Luther, som reformationens huvudperson och grundare, har fått klä skott för många nya tankar som tyngt ner hans insatser.

Luther-renässans eller dekadans

Att M. L. var en glad, jovialisk och gemytlig människa, som brydde sig om sina medmänniskor fick jag påpeka vid ovan nämnda föredrag. Detta har sedermera också Birgit Stolt bekräftat i sin förträffliga lutherbok, ”Luther, hjärtats och glädjens teolog”.

Vid unga år blev Luther professor vid det nya universitetet i Wittenberg. Han intresserade sig i hög grad för sina studenter (av vilka förmodligen bröderna Olaus och Laurentius Petri från Sverige var några av dem). Hans omtanke om studenterna ledde till skapandet av de s.k. bordssamtalen i hans hem. Här berördes alla ämnen inte bara undervisning utan i lika hög grad själavård. Själv hade han ju kämpat med sin tro och visste därför vad studenterna behövde för vägledning. (Dessa bordssamtal har inspirerat till beslut att placera ett bord utanför Uppsala domkyrka).

Mycket pekar på att Martin Luther behöver återupptäckas i vårt land. Han såg och brydde sig om medmänniskorna. Ingen torde ha gjort så mycket för att kristen tro inte skulle vara en förborgad hemlighet eller hokuspokus-lära. Han öppnade Bibeln för allmänheten genom sin tyska översättning, han gjorde gudstjänsten till en kyrkfolkets tillbedjan och lovsång på deras eget språk och ej på latin. Men framför allt pekade han på Guds nåd och barmhärtighet och rättfärdiggörelse genom tro. På så sätt kan man också beskriva honom som lekmännens skapare och beskyddare, även om själva uttrycket inte förekom på hans tid.

Om Luther-kunskapen i vårt land har blivit borttappad och förvrängd, så får vi i stället glädja oss åt att detta år har utsetts till Reformationens jubelår. Den 31 oktober i år är det precis 500 år sedan Luther spikade upp sina 95 teser på kyrkdörren i Wittenberg. Här bör vi dock varna för ett anakronistiskt tänkande, genom att lägga dagens värderingar på denna händelse. Han spikade inte upp teserna för att bli en kändis eller bli uppskattad av den tidens allmänhet och vinna dennas bifall. Den kunde inte alls läsa vad han skrivit. Teserna var ju skrivna på latin.

Han utnyttjade den tidens sed att påkalla en akademisk diskussion eller ett meningsutbyte om den kristna trons innersida och enkannerligen bikten och avlaten.

Reaktionerna på hans inbjudan var till att börja med ganska lama och försiktiga. Men efter ett tag, under början av år 1518 bröt stormfloden fram och Luther blev Tysklands mest berömda man. (Detta enligt Hannover-biskopen Hannes Lilje, som när han år 1944 satt i Gestapofängelset skrev en initierad och läsvärd bok om Luther). Samtalen med några av kyrkans ledande män, Kardinal Cajetanus och Eck ledde inte till något annat än att Luther blev bannlyst av påven. De lyssnade inte på honom, utan krävde att han skulle ta tillbaka eller ändra 41 av de 95 teserna, vilket Luther vägrade.

För Luther var det den egna kampen, som förde honom fram till ”porta paradisi” till paradiset (Lilje), vid studiet av Paulus i Romarbrevet, fr.a. kap. 1:16 och 1:17.

Det var Guds verk att människan blev styrkt av nåd och barmhärtighet och kunde få del av Guds rättfärdighet genom tro och inte genom avlat. Dessa tankar kom Luther förmodligen fram till redan under våren 1513 enligt Lilje.

Reformationen blev en långdragen process där Luther satte sitt liv på spel. Han gjorde det inte för egen vinning utan för att hjälpa medmänniskorna i deras troskamp och själanöd.

Luther öppnade dörren till den kristna trons innersida, genom att öppna Bibeln för kyrkofolket och lekmännen – en behövlig och verklig renässans.

Framtidens utmaningar

Luther verkade alltså i den lilla staden Wittenberg som professor i teologi från 1512, när han var 29 år gammal. Här blev han en känd och ofta anlitad person. Det sista uppdraget förde honom till födelsestaden Eisleben där han behövdes som

medlare i en tvist. Hans jordiska liv slutade dock här, men inte hans inflytande. Bland hans efterlämnade papper hittade man det sista han skrev ned, en liten lapp, som betyder kanske mer än all hans rika bokproduktion. Han gör en parallell till Vergilius och Cicero, som ingen kan förstå utan 25 år i rätt miljö. Och han fortsätter med följande ord: ”Den heliga Skrift må ingen mena sig till fullo fatta som inte under hundra års tid regerat församlingen med profeter sådana som Elias, Elisa och Johannes döparen, med Kristus och apostlarna. Kritisera inte denna gudomliga Aeneid, utan böj dig djupt i tillbedjan inför dess spår. Vi är tiggare, det är sant”.

Bakom dessa ord, som kan ses som en programmatisk sammanfattning på hans verk, (Lilje) finns hans egen kamp och förtröstan på Gud, som är alla människors hopp och tröst. Till honom får vi vända oss med vår ivriga bön, vårt tiggeri, och ta emot hans himmelska gåvor

och välsignelser. Därför bör vi Uppmärksamma Luther inte bara under ett jubileumsår utan var dag. Och låta oss vägledas av hans pedagogiska arbeten (t.ex. lilla katekesen) till trons djup som han lärt av Paulus (se 1 Kor. 3:1-3).

Mitt enkla förslag blir därför att alla lekmanakårer under kommande år studerar Luther och vad han betytt och ännu kan ge av vägledning i den Heliga Skrift, och i det egna tros livet och därmed i Lekmannaförbundets växande.

Anders Boström
1:e Vice Förbundsordförande

Hissa Lekmannaförbundets flagga 22 oktober

Svenska Kyrkans Lekmannaförbund bildades den 22 oktober 1918. Vi påminns årligen om denna dag som är en högtidsdag inom Lekmannaförbundet, en dag då vi med vår flagga högst upp på varje flaggstång visar glädje och tacksamhet över att vi får vara Jesu lärjungar med engagemang och ansvar för kyrkans uppgifter inom gudstjänstliv, diakoni, undervisning och mission.

Vi knöt syskonring i Ärkebiskopsgården i Uppsala den 22 oktober 1918 med den bön som Herren själv har lärt oss och vi minns ärkebiskop Nathan Söderbloms ord när han öppnade dörren och bjöd oss stiga in: ”Bör inte kyrkan vara tacksam för varje kraft som erbjuder sig. Om inte former finns för att ta till vara den kraft som vill tjäna, bör hon väl vara angelägen att skapa sådana? Lika olämpligt som det är att skapa former för att sedan leta efter liv att fylla dem med, lika illa är det, att där liv och kraft finns låta dem av brist på lämpliga vägar och organ antingen förflyktigas eller söka sig åt annat håll.” Låt oss i glädje hissa och betrakta vår flagga som utvisar försoningens kors där K står för honom som tog på sig alla våra synder, för honom som uppstod från de döda och för honom som utlovat evigt liv för dem som tror på honom.

Anders Nordberg
Förbundsordförande

Människa bland människor

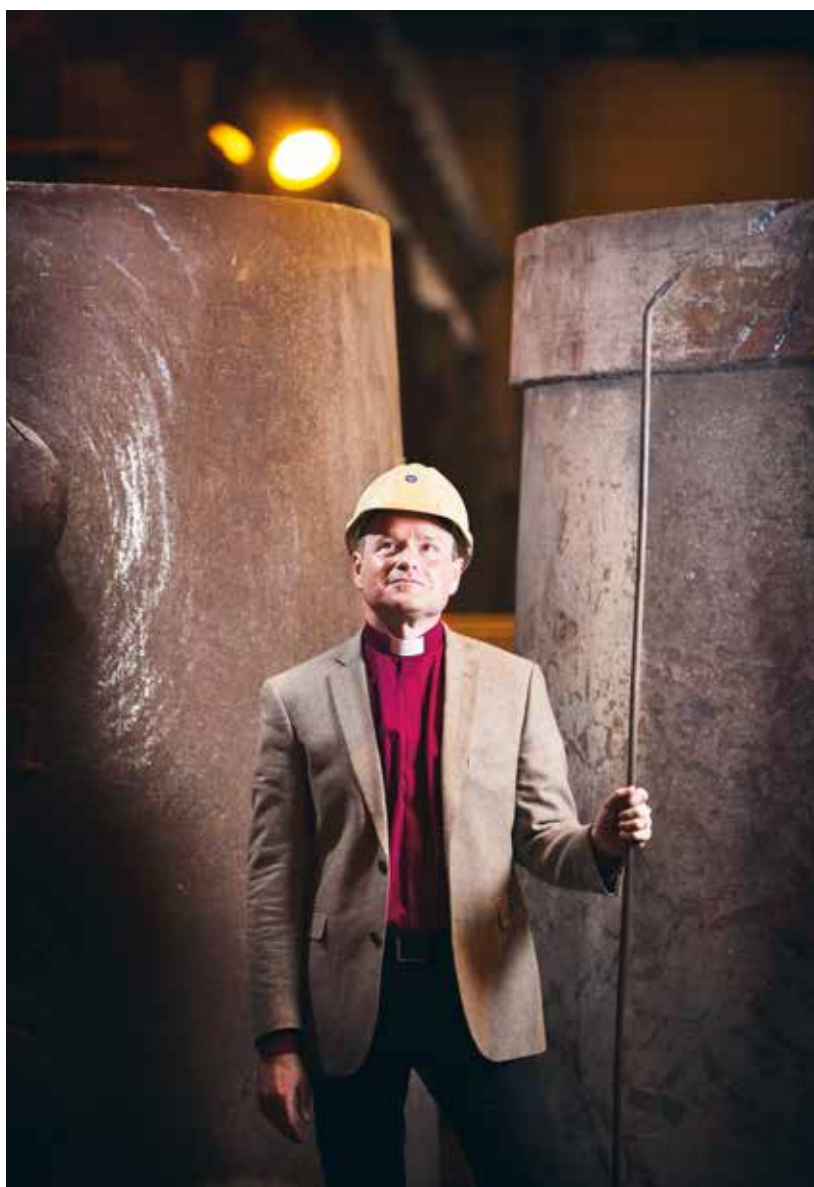
Den 28 april 2016 utsågs jag till biskop i Karlstads stift.

Det var en märklig upplevelse, inte minst eftersom jag var ganska så övertygad om att det inte skulle bli så. Direkt efter att jag – något chockad - blivit utsedd slängdes jag in i ett rum med journalister. En av de allra första frågorna var om jag valt något valspråk eller motto. Så som biskopar nu förtiden brukar göra. Panikslaget insåg jag att jag inte hade nåt, och inte ens hade tänkt tanken.

Bara några få dagar efteråt bar det av till Jerusalem, där jag anordnade en universitetskurs. Och en sen kväll, när jag låg själv på rummet, kom plötsligt mottot till mig: ”Människa bland människor”.

Under åren 130-200 efter Kristus levde en person i Lyon, Frankrike, som hette Ireneus. Han var invandrare – han kom ursprungligen från Syrien – men var ledare, biskop, för en kristen församling som levde under förföljelse. Hur han hamnade i Lyon och Frankrike vet vi inte. Han blev biskop efter det att hans föregångare på posten blivit martyr – dödad för sin tro – och en hel del talar för att Ireneus själv slutade som martyr.

1904 hittade man en bok som Ireneus skrivit, förmodligen runt år 180 efter Kristus. Plötsligt hade man tillgång till en av de allra äldsta beskrivningarna av kristen tro som vi känner till utanför Bibeln. I boken skriver Ireneus bland annat om Jesus, om att han är Guds son. Och i just det sammanhanget säger Ireneus om Jesus att han var en ”människa bland människor”. Det är ett intressant påstående.

Vi har nämligen hittat andra mycket tidiga uttalanden om Jesus som också betonar just detta: att Jesus var ”människa bland människor”. Det mesta tyder på att detta uttryck har rötter rakt ner till den allra första, kristna kyrkan. De ville betona att Jesus var ”människa bland människor”.

Men varför var det så viktigt? Och vad menade de första kristna när de sa att Jesus var människa bland människor?

Jo, på Ireneus tid fanns många som såg ned på det kroppsliga och på skapelsen. Skapelsen var enligt dessa ond, kroppen var ond, tillvaron var ond, och livet handlade om att fly tillvaron. De såg helt enkelt ned på kroppen. Tvärt emot detta ville Ireneus betona att Gud älskade jorden, älskade kroppen, och såg den som god. Så god så att Gud själv blev människa bland människor i Jesus.

För mig är uttrycket centralt utifrån flera aspekter. Dels därför att Gud - Jesus - kom och var en människa bland människor. Men också därför att jag menar att varje människas uppdrag är att leva som

en människa bland människor. Även jag själv vill leva som, och vara, en människa bland människor. Ja, kyrkans uppdrag är att vara och verka såsom ”människa bland människor”. De tider har funnits när den kristna teologin sett ner på det mänskliga, och då det kristna uppdraget har formulerats i termer av att förneka det mänskliga; att man som människa ska sträva efter att vara något annat än

just människa – detta har inte varit lyckat, och det har sällan blivit mycket till glädjebudskap.

I en skruvad tid som vår, som håller på att förlora tron på sig själv, behövs en positiv syn på skapelsen. Ireneus återupprättade skapelsetron och hans gärning behöver idag genomföras ännu en gång. Gud älskar kroppen och vill dess hälsa. Och glädjebudskapet är att Gud vill oss väl.

När jag där och då, på presskonferensen, saknade svar på en viktig fråga blev det så tydligt att jag var mänsklig – en människa bland människor. Och det gör inget, för det är precis så Gud vill ha oss. Han som valde att komma som en människa bland människor.

Sören Dalevi
Biskop i Karlstads stift

För fler texter och poddar med biskop Sören, se www.svenskakyrkan.se/karlstadsstift/biskopen-svarar

90 SVENSK
INSAMLINGS
KONTROLL

JAG ÄR ETT LIV

Min röst ska höras.
Min önskan är enkel.

Alla barn har rätt till ett liv utan hot, våld och övergrepp.
Tillsammans ger vi kraft till en bättre framtid.

GE EN GÅVA
& FÖRÄNDRA
LIV!

SMS:a LIV till 72 905 och ge 100 kr
Swisha valfritt belopp till 9001223

PG 90 01 22-3 | BG 900-1223

svenskakyrkan.se/julkampanjen

Svenska kyrkan
INTERNATIONELLT ARBETE

medlem av
actalliance

LOVSÅNG

Tacksägelsedagens tema är **LOVSÅNG** och påkallar främst tacksamhet för Guds största gåva, Jesus Kristus, som omsluter allt med välsignelse. ”Jag vill lova dig så länge jag lever och älska dig med lyfta händer” (Ps 63:5). Lovsången är en urkraft av väckelse sprungen ur hela skapelsen, en urkraft som förändrar världen.

Tacksägelsedagens evangelietexter är hämtade från Lukas 17 kap (Första årgången), Matteus 15 kap (Andra årgången) och Lukas 19 kap (Tredje årgången).

Första årgångens evangelietext: ”Under sin vandring mot Jerusalem följde Jesus gränsen mellan Samarien och Galiléen. När han var på väg in i en by kom tio spetälska emot honom. De stannade på avstånd och ropade: ’Jesus Mästare förbarma dig över oss!’ Då sade han till dem: ’Gå och visa upp er för prästerna!’ Och medan de var på väg dit blev de rena. En av dem vände tillbaka när han såg att han hade blivit frisk. Med hög röst prisade han Gud och kastade sig till marken vid Jesu fötter och tackade honom. Han var samarier. Jesus frågade: ’Blev inte alla tio rena? Var är de nio andra? Är det bara den här främlingen som har gett Gud ära?’ Och han sade till mannen: ’Stig upp och gå. Din tro har hjälpt dig.’” (Lukas 17:11-19)

Liknelsen kan tyckas inte helt motsvara verkligheten eftersom människor brukar komma ihåg att tacka just i den situationen att de har bett om hjälp i en

svår situation och därefter blivit hjälpta. Vi ger emellertid allt för sällan uttryck för tacksamhet över allt det goda som vi dagligen får ta del av, utan bara när vi tycker att vi har något alldeles särskilt att tacka för. För den som saknar tro, som förnekar Guds existens, är det förklarligt med otacksamhet i relation till Gud. Men det som är allvarligt är att många bland oss som räknar med Guds existens, som tar emot de allra flesta av hans gåvor, inte tackar. Vi tar emot dag efter dag. Vi glömmer lätt att allt det goda som vi regelbundet får ta del av och som är ytterst betydelsefullt är en gåva från Gud och inte något som vi utan vidare har rätt till, något som vi bara ska ha. Att ha bostad, att ha värme i bostaden, att ha mat på bordet, kläder på kroppen, att få vara frisk, att ha vänner etc. blir lätt något självklart. Därför är det nyttigt att bli påmind om att Gud finns bakom allt det goda och om att vi ska tacka honom för denna hans godhet, för allt det goda som vi har och där-

till påmind om att inte räkna något som självklart. Den döda trons inställning är att man sköter saker och ting själv. Bara när det inte blir som man önskar, när det trasslar till sig, när barnen är försvunna, när sjukdom inträffar eller när lönsamhet i arbete och näring viker – då kallar man på Gud och ber att han ska rycka in! Gör han det, rycker in, på det sätt som vi bett om, har man anledning att tacka. Om Gud inte rycker in på det sätt som vi bett om kan en tacksägelsedag framstå som konstig. Felet med en sådan inställning är att man då har reducerat Gud till en nödhjälpare, en reserv som finns i beredskap. Man känner egentligen inte Gud. Man ser inte Gud i det där han är som allra närmast; i vardagens alla händelser, i allt man har runt omkring sig, i allt som växer och blommar, i allt som lever och rör sig i min egen kropp med alla dess vävnader och celler. Man anar inte hur hans skaparkraft finns med i varje nytt ögonblick och hur vi själva är beroende av hans skaparord – bli eller varde. Och minst av allt anar man, hur det mitt i skapelsen pågår en kamp mellan Skaparen och Fördärvaren, där bara Guds ständiga hjälp och förbarmande kan rädda oss från att förgås. Att känna Gud är att ha en aldrig sinande källa till tacksamhet. Låt oss begrunda detta.

Andra årgångens evangelietext: ”Jesus gick utmed Galileiska sjön oh sedan upp på berget. Där satte han sig ner. Mycket folk kom till honom, och de hade med sig lama, blinda, lytta, stumma och många andra och lade ner dem framför honom.

Han botade dem, och folket häpnade: stumma talade, lytta blev friska, lama gick och blindade såg. Och de prisade Israels Gud." (Matteus 15:29-31)

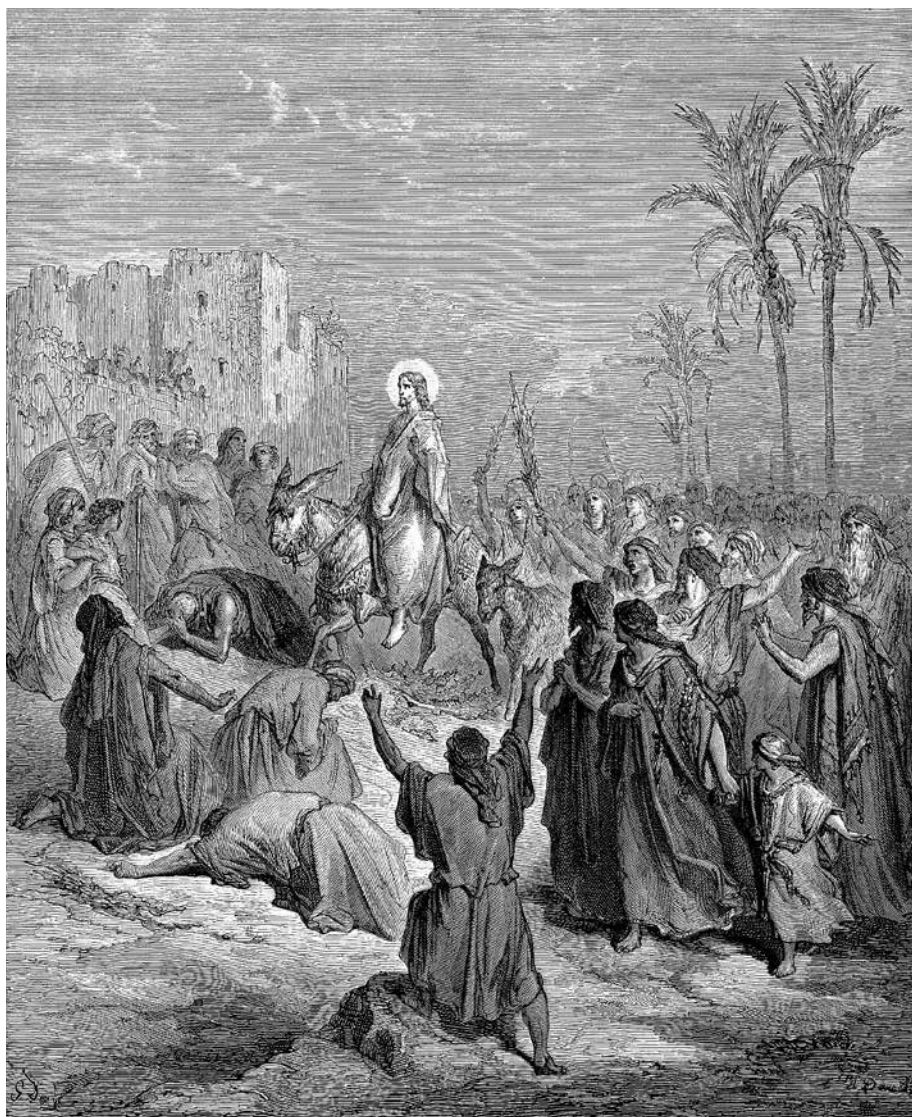
Orsaken till att just Matteus vid upprepade tillfällen berättar om att många blev botade av Jesus kan vara att berättelserna inrymmer olika nyanser där i förevarande fall ges ett exempel på att hedningar blir botade (Giertz). En antydning om att vi är på hednisk mark kan ligga i slutorden folket "prisade Israels Gud". De fick se Israels Gud göra, vad deras egna gudar inte förmådde. Då Jesus botade dem som hade lagts ned framför honom bröt så lovsången fram. Detta är en ljuvlig bild dels av var hjälpen fortfarande finns, dels av den lovsång till Gud som upprepas på många ställen i Bibeln. Vad vi än har som tynger oss, får vi komma till Jesus med vår nöd, både andlig och kroppslig, med våra synder och sjukdomar. Han både vill och kan avhjälpa nöden. "Kom till mig alla ni som är tyngda av bördor... Den som kommer till mig kastar jag sannerligen inte ut." När vi mött vår frälsare fylls våra hjärtan med tacksamhet och lovsången bryter fram. "Du lade i min mun en ny sång, en lovsång till vår Gud." Det är en makt i tack och lovsång. Aposteln skriver: "Tacka Gud i alla livets förhållanden." Om vi övar oss i detta upptäcker vi vilka rikedomar av nåd som vi får också när vi känner det tungt och svårt. Låt oss också komma ihåg att det största och viktigaste som vi har att tacka för är vår Frälsare och livet vi fått i Honom. Gud har skapat världen och genom Guds vilja blev den till och skapades den. Det är viktigt att vi tackar och ärar Gud för livet och skapelsen och inte utvecklingen. Så ansluter allt högre stämmor och hyllar honom som sitter på tronen och Lammet, framburen av kö-

rernas kör, en oräknelig skara från alla folk: "Frälsningen tillhör vår Gud Honom som sitter på tronen och Lammet." Låt oss få vara med där! Det är i tron på Jesus som den rätta tacksamheten kan få rum i våra hjärtan. Då först kan tack och lovsång behaga Gud och inte vara något ytligt och orent.

Tredje årgångens evangelietext: "Då Jesus närmade sig staden och var på vägen från Olivberget började hela skaran av lärjungar i sin glädje ljudligt prisa Gud för alla de underverk de hade sett. 'Välsignad är han som kommer, konungen, i Herrens namn. Fred i himlen och ära i höjden.' Några farisärer i folkmassan sade då till honom: 'Mästare, säg åt dina lärjungar att sluta.' Han svarade: 'Jag säger er att om de tiger kommer stjärnorna att ropa.'" (Lukas 19:37-40)

Jesus fick se staden. Pilgrimståget hade nått upp på Oljebergets högsta nivå och utsikten öppnade sig över den heliga staden. Där låg templet med sina väldiga förgårdar och ändlösa pelarrader. Guld-

formationerna på taket glittrade i solen och röken steg från brännoffertaret. Här hade David och Salomo tillbett, här hade Jesaja profeterat. I tusen år hade Guds verk på jorden haft sin brännpunkt i denna stad. Jesus visste att det nu skulle ta slut. Han kunde se romarnas belägringsvallar och höra dånet från omgivningarna. Jesus visste att templet skulle brytas ner, försvararna falla för svärd och spikas upp på kors och de överlevande skingras i landsflykt. Varför skulle det gå så? "Därför att du inte förstod att ta vara på den tid då Gud sökte dig." Gud är den levande Guden. Han handlar med oss. Han handlar med varje nytt släkte. Ingen kan leva på tidigare generationers tro eller räkna sig deras fromhet till godo. Vi måste alla omvända oss. Kallelsen når oss. Det räcker inte att våra förfäder en gång svarade ja. Och det räcker inte att vi själva gjorde det en gång. Nu håller Jesus sitt intåg. Hans kyrka är det nya Jerusalem. Vi är det nya Israel. Inser vi vad vår frid tillhör? En gång kämpade man sig fram till en kristenövertygelse. Man vet vad som är sann och vad som

är falsk lära. Men lever jag? Förstår jag i dag vad min frid tillhör? Hör jag när ordet går till rätta med mig för nya ovanor och falska försummelse? Är det sådant jag talar om i min syndabekännelse? Är Guds nåd verkligen ny? Kring tredje årgångens evangelietext nu på tacksägelsedagen, kring lärjungarnas lovprisning och kring lovsång till Gud i allmänhet har en predikan fylld till djup och brädd nedtecknats av Bo Brander med predikosamtal mellan *Bo Brander och Göran Skytte* i deras gemensamma bok *"Ett år med Jesus"* - predikningar och samtal. Där sägs att en natt då Jesus föddes i Betlehem brast hinnan som skiljde himlen och jorden, Lovsången som ljuder inför Honom som sitter på tronen strömmade ned och ljud över ängarna utanför Betlehem. Denna lovsång har sedan dess genljudit över världen i alla gudstjänster *"Åra vare Gud i höjden och fred på jorden!"* När Jesus gjorde sin sista vandring nedför Oljeberget på väg in i Jerusalem var det inte änglarna som sjöng utan Jesu lärjungar som sjöng om fred i himlen och ära i höjden. Under vandringen med Jesus hade lovsången inkorporerats i lärjungarna, Den kommer aldrig att tystna. När lovsången har spritts över världen och fyllt människors munnar över hela jorden, kommer den att samlas i ett enda stort jubel av tacksägelse till den outsäglige på härlighetens tron. Det sker då och då, i mänsklighetens historia, att lovsången blir extra tydlig och uppmärksam. I nu förevarande fall står det att hela folket *'i sin glädje började sjunga'*. De sjöng inte om sig själva utan om honom som de hade lärt känna under vandringen, *lovsång till honom – i sin glädje*. Bo Brander skriver dels att den som har hittat Jesus – den gudomliga pärlan – sjunger i *sin glädje*, dels att just den *glädjen* är det mest smittsamma evangelisationsverktyg som världen känner. När budskapet om Jesus Kristus sprids över världen, är det *glädjen* som är motor. I Apostlagärningarnas andra kapitel - är allt mättat av glädje. Lärjungarna fylls av *glädje*, av *Helig Ande*. De lovsjunger så att stora skaror av människor strömmar till. Bo påminner också om en situation där *glädjen* berör omgivningen men där tillfället inte var så fyllt av *glädje* som en pingstdag utan tvärtom där tillfället var *ömkligt* under fångenskap i Filippi – Apostlagärningarna kapitel sexton. Mitt i natten sjöng Paulus och Silas lovsånger i den fängelsehåla där de var fängslade, lovsånger som kunde höras av både medfångar och fångvaktare. *Glädjen* genljöd

i fängelsehålan i Filippi på samma sätt som den hade genljudit på pingstdagen i Jerusalem. När lovsången, *glädjen*, genljuder händer det fantastiska att han som är innehållet i glädjesången träffar människor i hjärtat. De som hör berörs av den storhet, den verklighet, den närvaro och helighet som de inte har mött tidigare. Det var då de sade under den första pingstdagen: Vad skall vi göra? Samma fråga ställde fångvaktaren i Filippi när han upptäckte att fängelseportarna stod på vid gavel och att alla intagna satt kvar – trollbundna av lovsången. Fångvaktaren blev träffad av lovsångens gudomliga effekter och frågade: Vad skall jag göra? Både Petrus i Jerusalem och Paulus i Filippi visste precis vad de som drabbades av *glädjen* skulle göra. Båda svarade: *'Du skall döpas, du skall ta emot syndernas förlåtelse, du skall bli en ny människa, och du skall växa in i livet med Jesus.'* I Jerusalem döptes tretusen. Jesus hade sått levande gudomliga frön i dem som apostlarna nu genom dopet fick skörda. I Filippi döptes fångvaktaren med hela sitt hus redan på morgonen.

I Lukas evangelietexter finns ett *glädjens* evangelisationsmönster. Där finns många texter som börjar med att någon eller några *glädes* sig. *Glädjen* genljuder, berör och drabbar människor som dras in i *glädjens* kraftfält. Då blir det än mer *glädje*, än mer genljud, nya människor som dras in i livet i de gudomliga mysterierna – och *glädjen* växer alltmer, genljudet sprider sig. Här ser vi orsaken till Kristuslivets osannolika framgång genom historien, många gånger under motstånd och öppet hat. Inga annonskampanjer, inga megafoner, inga turnéer nej ingenting går att jämföra med den *glädje* som väller fram hos människor som på djupet är berörda av Jesu Ande. Jesus de-

lar aldrig en kritisk, trumpen eller snäv inställning till lovsång. Han låter faktiskt förstå att det som kommer ur människors munnar inte är något mindre än hela skapelsens lovsång. Människan är en mun för hela skapelsen, genom vilken lovsången skall ljuda. Om inte människan sätter ord på och sjunger sången, väller lovsången fram genom granit och bergmassiv. *"Om dessa tiger kommer stenarna att tala"*, säger Jesus. Vi ska därför komma ihåg att lovsången inte bara är en melodi, eller en visa, *Den är en urkraft av väckelse sprungen ur hela skapelsen, en urkraft som förändrar världen.*

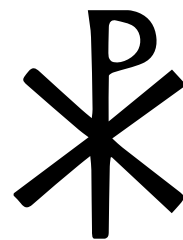
Lovsången stiger nerifrån. Därifrån kan man se upp i Jesu ansikte. Man kan se upp i Jesu ansikte med tårar av både *tacksamhet och glädje*. Det är från den plats där man känner både hunger och rent av sorg. Det är från den plats där man vet att man är i behov av tröst. Det är en plats där man vet att Jesus är nära. Lovsången vet att han som besjungs är tröst i sorgen, att han är ljus i mörker och vilshenhet, att han är kraft och läkedom, när livet är trågt, sårigt och utmattat. Det är en lovsång till honom och också ett indragande av honom i den som lovsjunger. Lovsången bereder plats för hans närvaro. Därför klingar lovsången i backarna mitt emot Jerusalem nu ut i orden; *'välsignad är han som kommer i Herrens namn'*. *"Åra vare Fadern och Sonen och den Helige Ande, så som det var av begynnelsen, nu är och skall vara, från evighet till evighet. Amen."*

Anders Nordberg

Källor:

Evangeliebokens evangelietexter Lukas 17:11-19, Matteus 15:29-31 och Lukas 19:37-40

ETT ÅR MED JESUS (Göran Skytte & Bo Brander) predikningar och samtal

Mångfald i Lovsång

Paulus brev till Efesierna 5:19, 20

Talen till varandra, i psalmer och lovsånger och andliga visor och sjungen och spelen till Herrens ära i edra hjärtan. Och tacken alltid Gud och Fadern för allt - i vår Herre Jesu Kristi, namna.

Bön

O Gud, du som i dopet har kallat oss till att vara din egendom, bevara oss alltid i din gemenskap. Kläd oss i hjärtlighet, godhet, sanning, renhet, ödmjukhet och tålmod, så att vi förblir dig lika. Genom Jesus Kristus, vår Herre. - Amen

Ur Psalmer och Sånger del 2

Herren, vår Gud, är en konung i makt och i ära.
Kom, alla folk, att vårt eviga lov honom bära.
Himmel och jord
bärs av hans kraftiga ord.
Allt han sitt hägn vill beskära.

Pris vare Herren, som allting så härligt bereder,
som oss har skapat och blickar i nåd till oss neder,
som i vår nöd skänker oss välfärd och bröd
och sitt beskydd kring oss breder.

Herren, vår Gud, vare lov som en Far för oss blivit,
som för vår synd har sin Son uppå korset utgivit,
som på vår jord
leder med Ande och ord
dem som åt Kristus sig givit.

Herren, vår salighets Gud, må vi prisa och tjäna.
Kraften är hans och all vishet och ära allena.
Pris ske hans namn,
att han oss vill i sin famn
Alla med Kristus förena.

Loven, I Herrens tjänare –
loven hans namn.
Från solens uppgång
till dess nedgång – vare
Herrens namn högtlovat.
Ära vare Fadern och Sonen
och den Helige Ande.
Såsom det var av begynnelsen,
nu är och skall vara
från evighet till evighet - Amen

Psaltaren 89

Jag vill sjunga om Herrens nådegärningar evinnerligen –
Jag vill låta min mun förkunna din trofasthet från släkte
till släkte. Ja, jag säger; För evig tid skall nåd byggas upp –
i himlen, där befäster du din trofasthet. Av himlarna
prisas dina under, o Herre – och i de heligas församling
din trofasthet. Din är himlen, din är ock jorden –
du har grundat jordens krets med allt vad därpå är.
Norr och söder har du skapat. Tabor och Hermon jubla
i ditt namn. Du har en arm med hjärtekraft – mäktig är
din hand, hög är din högra hand. Rättfärdighet och rätt
är din trons fäste – nåd och sanning stå inför ditt ansikte.
Saligt är det folk, som vet, vad jubel är – de som vandra,
o Herre, i ditt ansiktets ljus. I ditt namn fröjda de sig alltid -
och genom din rättfärdighet upphöjas de. Lovad vare Herren
evinnerligen. – Amen, Amen
Det är gott att tacka Herren – och att lovsjunga ditt namn,
du den Högste.

SVENSKA KYRKANS LEKMANNAFÖRBUND

100 år den 22 oktober 2018

Del IV

Kyrkobröderna på lokalnivå – Uppsala första kår

Arbetet på det lokala planet stod i centrum

Det kan vara av intresse att göra ett nedslag i en enskild kår för att se hur deras arbete yttrade sig. Forskningen kring Kyrkobröderna på lokal nivå är mycket bristfällig. Förbundet har tydliga band till Uppsala och en lång historia i staden. Trots att arbetet i landets kårer framställs som mer eller mindre enhetligt, går det inte att påstå att Uppsalas första kårs arbete är gällande för samtliga kårer utan detta arbete är endast ett exempel på hur verksamheten utifrån stadgarna kunde se ut.

Perioden 1919-1920:

En ny kår i Uppsala

Den 16 april 1919 samlades i KFUM:s lokaler i Uppsala personer som var intresserade av att starta en kyrkobrödrakår i staden. Efter att tillsammans ha sjungit psalmen *"Jesu, du min fröjd och fromma"* bildades efter *"enhälliga, kraftiga ja-rop"* en kår med **Erik Neuman** som ledare. Redan den 11 maj samma år träffades kåren igen och beslutade då att lägga fram en motion med förslag om att även präster som inte hade församlingstjänst skulle få vara medlemmar i förbundet. Kårens medlemmar var ivriga att påbörja sitt arbete – flera ville *"så snart som möjligt få övergå från behandlingen*

av organisationsfrågorna till det direkta kristna arbetet". **Det inre arbetet med bibelstudier** var den första arbetsformen som behandlades i omfattande diskussioner och kåren beslutade vid ett sammanträde den 17 oktober 1919, att bibelstudier skulle äga rum varje torsdagskväll, varje vecka med en inledning som skedde växelvis mellan kårens medlemmar.

Från första början var arbetet uppdelat i dessa *"bibelstudier"* och *"kårens arbete i övrigt"* - det senare skulle styrelsen förhandla om med församlingens prästerskap. Beslut togs vid samma möte om att utarbeta en tydlig **verksamhetsplan** för kåren. Innan sammanträdet den 17 oktober avslutades höll kårmedlemmen och **läkaren Fredrik Clason** ett föredrag

Heliga Trefaldighets kyrka, Uppsala.

om *"Kyrkan och lekmännen"*, vilket refererades i tidskriften *'Vår Lösen'*.

Det allt större intresset för frågan om *"Kyrkan och Lekmannen"* berodde enligt Clason på att den **svenska kyrkan** alltmer upplevdes som **prästernas kyrka** och att lekmännen fick en position som enbart åhörare. Clason erkände prästens särställning i församlingen, men ville **motverka "prästkyrkan"**. Föredragets egen titel var *"Lekmännen är kyrkan"* varför det egentligen inte skulle talas om Kyrkan och lekmännen. Dessvärre hade de båda, **kyrkan och lekmännen**, blivit **främlingar** och detta var enligt Clason ett akut problem. Clason påvisade detta genom att **hänvisa till Luthers tanke om det Allmänna prästadömet**. Enligt det allmänna prästadömet måste lekmännen visa **medansvarighet** för och vara aktiva i kyrkans arbete vilket också skulle leda

till en ökad kontinuitet i församlingens arbete.

Hur ska lekmännens arbete arta sig?

Clason menade att lekmannen borde se sitt "jordiska vardagskall" – sitt dagliga arbete – utifrån den evangeliska kallelsetankens perspektiv. Luthers stora tanke var ju att vardagsarbetet är en gudstjänst. Clason premierade en vardagsnära kristendom genom att stödja sig på Luther – **den i samhället aktive kristne mannen var en grundtanke i reformationen**. Även om **gudstjänstbesök var lekmannens huvuduppgift** fanns det enligt Clason en rad andra viktiga uppgifter inte minst för den kristne mannen. Det rörde sig om **socialt arbete** i form av deltagande i såväl kyrko- och skolråd som fattigvårds- och barnvårdsnämnd, att arbeta i anslutning till församlingsaftnar eller söndagsskola, besöka sjuka, fattiga,

gamla och ensamma, att hålla föredrag, kurser, diskussioner och läsecirklar eller att propagera för kyrkans sak i litteratur och press.

Clason delade in lekmännen i tre kategorier efter deras inställning till kyrkan. Han talade om en första grupp av **lekmän som önskade arbeta för kyrkan och hur dessa skulle beredas väg för att utföra sitt arbete**. **Ansvar** att lösa denna fråga låg enligt Clason hos **landets kyrkoherdar**, vilka var tvungna att uppmärksamma denna vilja och ge uppgifter till de arbetshungrande lekmännen. Den andra gruppen bestod av **lekmän som saknade en aktiv önskan att arbeta för kyrkan**. För att denna grupp skulle bygga upp ett sådant intresse måste de **påminnas om det allmänna prästadömet** och därmed även om sina uppgifter i kyrkans tjänst. Den tredje och sista gruppen utgjordes av **lekmän som står utanför kyrkan**. För att dessa män skulle återvinnas behövde kyrkan enligt Clason genomgå en reformation, vilken bland annat skulle bestå av en fördjupad kunskap om och ett liv baserat på Guds ord samt en berikad liturgi som tilltalade alla.

Arbetet skulle enligt vissa försvåras av att män inte ville befinna sig i en beroendeställning till andra män och på grund av detta skulle inte det gemensamma församlingsarbetet ledas av en präst. Clason ställde sig främmande till denna tanke och hänvisade till *Carl Fredrik Lundins* (1858-1913) maning, att *"lägga bort all subjektivistisk självkloshet och all modern subordinationsavsky och betänka, att församlingsherden står där som den store överherdens representant."* Den borgerliga idén om den självständige mannen ansågs alltså delvis förkastlig – **vi står alla under Gud och i gemenskap av förmedlare mellan Gud och människa står prästen över lekmännen**. Därmed inte sagt att mannen inte skulle besitta ett visst självständighet, han skulle ju ta egna initiativ och vara en aktiv samhällsmedborgare. Även om det är *"allas samfälliga gudstjänstliv"* som är målet så noterade Clason avslutningsvis att Kyrkobroderarna var avsett för männen, eftersom det var deras frånvaro som var tydligast.

Det var inte bara Clason som stod för prestationer, även andra bjöds in för att hålla föredrag och sprida kunskap. så höll t.ex. den 25 januari 1920, sekreteraren i Svenska kyrkans missions-

Uppsala domkyrka.

styrelse. *Pastor Gustaf Österlin* (1885-1973) ett föredrag om "Vår kyrkas uppgift i Kina". Ett drygt år senare gjordes ett besök vid **Samariterhemmet i Uppsala**, där föreståndaren

Erik Neuman.

Otto Centerwall (1873-1958) gav en presentation över arbetet vid hemmet, vilket prisades av *Neuman* och de övriga bröderna. Vid mötet i Samariterhemmet fastslogs även något av det **yttre arbete** som kåren skulle utföra, nämligen att skaffa en orgel till isoleringsavdelningen på Akademiska sjukhuset, hålla andaktsstunder på ålderdoms- och sjukhemmet "Invaliden" i Svartbäcken och tillsammans med andra organisationer arbeta bland ungdomen i fattigområdet Petterslund Sedan tidigare var det bestämt att bibelstudierna skulle äga rum varannan i stället för varje vecka och enligt protokollet skulle bibelstudiet "omedelbart upptagas en kväll varannan vecka". Det verkar alltså som om den tidiga entusiasmen avtagit något under 1920?

Perioden 1921-1928:

Uppsala första kär konsolideras

När kåren påbörjade sitt tredje verksamhetsår 1921 hade den 20 medlemmar. Under samma år fördubblades nästan antalet medlemmar och när året var slut var medlemsantalet uppe i 37. De år som följde karaktäriserades av en långsam men stabil tillväxt och 1928 hade kåren 53 medlemmar. Kårens huvudsakliga arbete utgjordes av det inre arbetet, **bibelstudier**, vilket var en verklighet i de flesta av landets kårer. Det kan noteras att bibelstudierna under arbetsåret 1927-1928 hade en något annorlunda utformning jämfört med övriga år. Tidigare hade samtalen utan undantag behandlat någon av uppkommande söndagars evangelietexter, men nu samtalades även över andra bibeltexter som hade "ett visst samband med söndagens ämne". Redan året därpå återgick dock studierna till att behandla kommande söndagars evangelietexter. Det inre arbetet bestod också av att anordna **föredrag** – av vilka kan nämnas *Neumans* om "Varför lekman i vår tid börjar tro på och arbeta för folkkyrkan", *Fredrik Clasons*, "Vi och vår gudstjänst" och flera anföranden om den yttre missionen.

Det **yttre arbetet** som planerades vid sammanträdet på Samariterhemmet genomfördes under de kommande åren, då **andaktsstunder** hållits å ena sidan på Akademiska sjukhuset och å andra sidan vid "Invaliden". I samband med dessa hade även **utdelning av skrifter** skett. Det hade även vid fyra tillfällen hållits "religiösa möten för män" i Petterslund och det rapporteras hur "liknöjda männen i stort sett äro för rent religiösa frågor". Skulle bröderna nå någon som helst framgång där krävdes "mycket tålmodigt arbete, bön och tro på Guds eget arbete i hjärtana". Arbetet i Petterslund var, precis som vid besöken på sjukhus och ålderdomshem, något som pågick under flera år. Julen 1924 arrangerades även en julfest för de **hemlösa** på stadens härbärge, vilket från och med det året blev en återkommande tradition. Utöver detta arbete genomfördes även **insamlingar till bland annat den yttre missionen**, en verksamhet som förenat kyrkobröderna till föredrag av bland andra missionsdirektorn *Gunnar Dahlquist* (1884-1945). Vid flera tillfällen under året har kåren haft **gemensamma träffar med angränsande kårer**. Sådana har skett med kårer från Stockholm – först vid ett besök i Uppsala i mars 1922 och sedan i Stockholm i november samma år. De som var med i Stockholm minns "ett hundratal män knäböjande på stengolvet" i Riddarholmskyrkan. Här manifesterades att kyrkan var minst lika mycket en manlig angelägenhet som en kvinnlig. Under åren 1924-25 tillskapades ett nytt arbetssätt för den yttre verksamheten. En rad olika utskott tillsattes i syfte att effektivisera verksamheten. 1) **Församlingsutskottet** skulle delta i det aktiva församlingsarbetet 2) **Missionsutskottet** som ansvarade för missionsaftnar och liknande 3) **Litteraturutskottet** anordnade läsecirklar m.m. 4) **Utskottet för spridning av skrifter** med ansvar också för Akademiska sjukhusets bibliotek Trots alla utskott kunde man i efterhand konstatera att arbetet under 1927-1928 var bristfälligt. Denna reflektion var troligen ett resultat av den kritik som från den centrala ledningen samma år hade riktats mot det yttre arbetet i kårerna, vilket ansetts ha haft för ringa omfattning. I en tidigare rapport framfördes å kårens vägnar ett "ödmjukt tack" till Gud, som "bekänt sig till det bristfulla och skröpliga verk, som kallades Uppsala Kyrkobroder". Rapporten avslutades: "Likväl som väntan på Herren har sin tid, skall arbetet för Honom också en gång

Ärkebiskopsgården, Uppsala.

få sin i långt rikare grad, än vi för närvarande kunna se." Ödmjukhet och tålmod lyftes fram som ideala dygder men Guds verk skulle också fullbordas med aktivt arbete. Adjunkten vid det högre allmänna läroverket i Uppsala, *Bertil Bergström* (1876-1948), som under några år var ordförande i Uppsalakåren besvarade frågan, "vad kan vi uträtta med bestående värde?" med såväl "intet" som med "mycket". Livet självt var och är enligt Bergström - en gåva från Gud - "vi får så och sätta, Gud ger växten." Utan det aktiva arbetet, att så och sätta, kunde Guds rike inte förverkligas i världen. En kyrkobroders uppgifter presenterades som något som ofta "kunde synas alltför stora och krävande, så svaga och bristfälliga som vi alla är". En kyrkobroder skulle vara **medveten om sina brister och närma sig sina uppgifter med ödmjukhet**. Konstaterandet kompletterades med ett upplyftande faktum: "Vad Herren ser efter, det är **inte hur mycket vi uträttar, utan vad Han ser efter, det är troheten**". En kyrkobroder, en kyrkans lekman, skulle **inte bara vara ödmjuk utan också trofast**.

Bilden av ett brödraskap

Vilka lekmanideal lyftes fram inom förbundet under de första decennierna? Svar på denna fråga kan hämtas från ett flertal källor – stadgar, protokoll, muntlig tradition av iakttagelser och minnesbilder samt inte minst från olika tidskrifter t.ex. *Diakonistyrelsens tidskrift – Församlingsbladet* – och *Kyrkobroderernas egen tidskrift med samma namn – Kyrkobrodererna*.

Församlingsbladet

Församlingsbladet började ges ut redan 1902 och var ett resultat av de allmänkyrkliga konferenser som arrangerades av *Sällskapet för kyrklig själavård* i början av 1900-talet. Inledningsvis var tidskriften en bilaga i tidningen *Vårt Land* men blev självständig 1904. I samband med **Diakonistyrelsens bildande 1910**

tog *Diakonistyrelsen* även över utgivandet av *Församlingsbladet*. Redaktör för bladet var fram till 1918, Carl Alms hustru, *Anna Alm* (1862-1958). Tidningen huvuduppgift var att behandla församlingsfrågor. Uppsalaläkaren *Fredrik Clason* hade åter talat över ämnet "*Kyrkan och lekmännen*", denna gång för Kyrkliga frivilligkåren i Uppsala, vilken tillhörde Kyrkobrodererna. Clason lyfte särskilt fram uppfattningen att lekmännen kunde göra mycket nytta för kyrkan, inte minst genom det Luther kallade *den jordiska kallelsen*. Det "*vardagliga kallelsearbetet*" var en prästelig gärning i **det allmänna prästadömet**. Lekmannen skulle också ha ett **aktivt gudstjänstliv** - inte bara gå till kyrkan för att höra predikan, utan delta mer aktivt. Det fanns också uppgifter som de vigda behövde hjälp med, deltagande i fattigvård, i kyrko- och skolråd, och i barnomsorg. I församlingen kunde lekmännen ordna församlingsaftnar, söndagsskola, ungdomsverksamhet (förbund) och sjukbesök. Härutöver var det viktigt att lekmän förde kyrkans talan i pressen, höll föredrag och deltog i diskussioner och i läse- och studiecirklar. Efter viss erfarenhet kunde lekmannen vara en del i den muntliga förkunnelsen - *vardagsnära kristendom* anpassad till män. Vid ett senare tillfälle i samband med lekmanförbundets andra generalkonvent påpekade Clason inledningsvis att *kyrkobrodererna ska vara en kristen karaktär* - hans ska "*inte vara splittrad rotlös och dimmig i konturerna*", utan "*samlad, lugn och fast*". För att nå fram till dessa ideal fick lekmannen rådet att spendera **tid i ensamhet med Gud**, t.ex. genom regelbundna andaktsstunder. Lekmannen skulle därtill hållas medveten om sitt ansvar för församlingen, inte bara prästens ansvar utan också lekmannens. Under högmässa skulle kyrkobrodererna vara stilla och inta en ödmjuk och andaktsfull närvaro. I likhet med vad som tidigare sagts kunde lekmannens församlingsarbete bestå av skriftspridning, föreläsningar samt arbete i söndagsskola och bland ungdomar. Inte sällan jämfördes kyrkobrodererna med en scout. Om han i sinnet var "*alltid redo*" skulle Gud förse honom med uppgifter. Vid generalkonventet höll också direktören *Karl Öhman* (1866-1955) ett föredrag om kyrkobroderernas uppgifter i samhället. Många uppgifter bland dem han nämnde hade redan flera gånger nämnts av Clason men en uppgift som han bland inte så många pekade på var uppgiften att stödja landets diakoniss-

anstalter, vilka var förbehållna kvinnor, men där män där bröder kunde vara stödande och arbeta med rekrytering av diakonissor. Kyrkostämman (kyrkorådet) kunde vara en annan plats där en kyrkobroder kunde visa sitt engagemang i och för kyrkan. Ett annat, viktigt och aktuellt arbete var arbetet med frigivna intagna på fängelser och anstalter med speciella arbetsgårdar i landet som skulle förhindra återfall i brottslighet. I sitt arbete skulle alltså kyrkobrodererna visa kärlek och barmhärtighet, samtidigt som han skulle vara insatt i kyrkans inre arbete. Att engagera kvinnor i det kyrkliga arbetet ansågs också vara eftersträvarsvärt - såväl män som kvinnor skulle rekryteras.

Kyrkobrodererna

Under lång tid hade landets kyrkobroderkårer känt ett behov av ett föreningsband sins emellan. Frågan om en gemensam skrift, ett blad, kom upp redan i november 1919, då ett förslag om "*utgivande av ett kvartalsblad för meddelanden o.s.v.*" diskuterades. En tidskrift skulle kunna utgöra en "förmedlingslänk" mellan de olika kårerna. I januari så kom det första numret av tidskriften "*Kyrkobrodererna*" att tryckas med *Karl-Gustav Fellenius* som redaktör och ansvarig utgivare. Fellenius var en av förbundets tongivande medlemmar och mycket aktiv i föreningslivet. Till yrket var han taxeringskommisarie, men hade utöver det uppdrag som ordförande i Riksförbundet för kommunaltjänstemän i Sveriges städer, Stockholms stads tjänstemannaförening och Svenska sparkassan. Han var under åren 1928-1937 ledamot av kyrkorådet i Hedvig Eleonora församling och han var även involverad i arbetet för protestanterna i Frankrike och Polen efter första världskriget. **Kårens sekreterare manades medverka genom att skicka in rapporter om sitt arbete, vilket i sin tur skulle fungera som inspiration för förbundets övriga medlemmar.** Tidskriftens exakta upplaga under åren går inte att identifiera men i slutet av 1926 hade upplagan nått ca 800, i januari 1928 ca 1000, i december samma år 1 600 och 2 200 i slutet av 1929. Att upplagan steg kraftigt under 1928 beror, utöver det faktum att många

Karl-Gustav Fellenius.

nya kårer bildades, på att tidskriften under året började distribueras även bland Sällskapet för kyrklig själavårds medlemmar. Tidskriften speglade många olika åsikter som inte alltid representerade alla förbundets medlemmar. **Förbundet var till sin natur en organisation som rymde många olika åsikter.** De första åren ställdes inte sällan frågan om hur den kristne mannen skulle vara enligt Kyrkobrodererna?

En kristen manlighet

Frågan om hur mannen skulle uppträda som kristen kunde och kan inte bevaras entydigt och i tidskriften framträdde en mångfacetterad bild av den ideala kristna manligheten, god nog för att publiceras i förbundets organ. Ett framträdande drag var mannen som **aktiv** - "*så och sätta*" hade det talats om, knutna till fysiskt arbete. *Författaren Teodor Holmberg* (1853-1935) gav uttryck åt uppfattningen att "*när gudsriket skall byggas ut, får mannen ej anordna byggnadsstreck*". Generalsekreteraren *Arvid Bruno* skrev i tidskriftens första nummer i januari 1925, "att "*Gud är den som ger växten, men vi måste bereda marken*". Bruno skrev att kyrkobrodererna skulle utföra ett offervilligt arbete i det "*kämpande broderskap*" som han tillhörde och om han visade "*trohet i arbete och kamp*" och utförde arbetet med "*kraft och kärlek*" skulle det genom Gud bära frukt. Fellenius uppmanade bröderna att ta sig an sina uppgifter "*med frejdigt mod*". Fellenius påpekade att den svenske mannen var påfallande blyg, vilket var ett problem för verksamheten, en egenskap som måste bekämpas. Fler iakttagelser publicerade i tidskriften *Kyrkobrodererna* redovisas i nästa nummer av *Lekman i Kyrkan*, (nr 4 - 2017) under rubriken SVENSKA KYRKANS LEKMANNAFÖRBUND - 100 år den 22 oktober 2018 - Del V - En kristen manlighet forts.

Anders Nordberg

Källor:

- * Kyrkohistorisk Årsskrift 113 (2013)
- * Bearbetad version av en e-uppsats i Kyrkohistoria vid Uppsala universitet av Martin Nykvist (förmedlad till Lekman i Kyrkan av Stellan Andersson i Örkelljunga)
- * Handbok för kyrkobroder 1962 - Diakonistyrelsens Bokförlag
- * Svenska Kyrkans Lekmannaförbund 90 år (Carl-Axel Axelsson och Karl-Erik Sundström)
- * Svenska Kyrkans Lekmannaförbund på Förbundsplanet och Internationellt (Karl-Erik Sundström)

Höstens stiftssamlingar - Inspiration, konvent etc

Lekmannaförbundet i Lunds stift

Stiftssamling i Lunds stift lördagen den 21 oktober 2017 i Rya församlingshem och kyrka, Eket.

Under förmiddagen talar kyrkoherde em. Gösta Imberg över ämnet Lina Sandell Berg: *"Nytt ljus över Lina Sandell"* som bygger på Imbergs forskning kring författarinnans brevskrivande.

Efter lunch blir det panelsamtal med teol kand Maria Berglund, debattör Ann Lång, kyrkoherde Ola Johansson och komminister Reine Jansson kring frågan om att tillämpa Lekmannaförbundets målsättning.

- Vårt personliga ansvar som medmänniskor.
- Alla människors lika värde – utifrån vår kristna tro. I detta ligger bl.a. att motverka fördomar och negativa attityder till den som har utländsk bakgrund.
- Hur stöttar vi kristna minoriteter från t.ex. mellanöstern?
- Hur kan vi bidra till att kyrkan aktivt påverkar samhället att uppnå ökad rättvisa, delaktighet och social sammanhållning? är några av de ämnen som samtalet kommer beröra.

Moderator: Stiftsförbundsordförande Magnus Wittgren.

Stiftssamlingen avslutas med sändningsmessa i Rya kyrka.

Deltagarkostnaden är 200 kr/pers inklusive förmiddagsfika, lunch och eftermiddagsfika.

Lekmannaförbundet i Härnösands stift

Svenska kyrkans Lekmannaförbund i Härnösands stift inbjuder till Höstkonvent i Arnäs församlingshem 10 september 2017.

På programmet står bland annat guidning i kyrkan och Ulf Söderlind berättar om pilgrimsresan till Nidaros.

Anmälan om deltagande sker till Lars Lindström, tel: 070-521 70 93, email: lars.lindstrom.ovik@gmail.com senast den 1 september 2017.

Lekmannaförbundet i Växjö stift

Höstkonvent i Oskarshamn lördagen den 23 september.

Tema: Unik prästsuccession i Kristdala.

Kyrkoherde em. Arnold Arvidsson föreläser om släkten Meurling, Sex Meurlingar i succession.

Kontakt: Stefan Liljehorn, ordförande i Församlingsskåren i Döderhult - Kristdala församling tel 073 - 545 74 16.

Deltagarkostnaden är 180 kr/pers

Lekmannaförbundet i Skara stift

Inspirationsdag lördagen den 21 oktober 2017 i Timmersdala Församlingshem och Kyrka. Tema: Alla kan bedja".

Kontakt: Bo-Göte Palmqvist, Ödenäs Monäs 292, 441 95 ALINGSÅS, 073 - 817 35 82

Lekmannaförbundet i Stockholms stift

Lekmannaförbundet i Stockholms stift anordnar en utflykt till Uppsala domkyrka onsdagen den 18 oktober med anknytning till Lekmannadagen och med hyllande av M Luther och reformationen.

Lunch och guidning i stan. Kontakt: Gunnel Berggren Larsson, Skärgårdsvägen 262 D, 139 31 VÄRMDÖ, 0702 - 28 31 16.

Lekmannaförbundet i Strängnäs stift

Höstkonvent i förening med kyrksöndag den 22 oktober i Mikael's församling i Örebro.

Gudstjänst och kyrkkaffe. Församlingens förste kyrkoherde Björn Svärd kommer att informera om den unga församlingen och deltagarna kan se sig omkring i kyrkans olika lokaler. God lunch och trevlig samvaro utlovas med möjlighet till erfarenhetsutbyte och samtal.

Lekmannaförbundet i Uppsala stift

Höstkonvent i Hummelsta Kyrkcentrum, Åsundavägen 13, Enköping kl. 10-15, söndagen den 8 oktober.

Tema: Barmhärtighet

Anmälan till och information från stiftskonventsrådsordförande Roger Karlsson 076-766 76 77 rogersbkarlsson@telia.com

Lekmannaförbundet i Västerås stift

Höstkonvent i Stora Skedvi kyrka och församlingshem i Sätters församling. söndagen den 8 oktober.

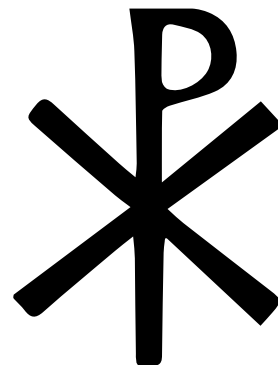
Tema: Älggudstjänst inför älgjakten Information om bygden och musikaliskt framträdande genom spel på harmonium.

Kontakt: Bertil Hansson tel 070-680 0049.

Kristus besegrar asatron

Kyrkoherde em. Nils Lundbäck i Vänersborg skriver att hans poetiska ådra flödar till ibland då han tänker på den övernaturliga kraft som måste till för att ändra på vikingarnas tänkande så att de slutade att röva och begå brott i andra länder där de tog till sig ett helt nytt ord, nämligen ordet BARMHÄRTIGHET.

Allt hade ju sitt ursprung i den Störste av alla, Jesus Kristus från Nasaret. Ansgar fick föra den första strömilan av förkunnelse och Helig Ande till Sverige och Sankt Sigfrid fick se det stora undret att Olof Skötkonung blev döpt i Husaby källa - med hela sitt hov. Som en ström av livet gick sedan kunskapen om Kristus sakta ut över vårt land i överensstämmelse med Jesu egna ord: 'Över hela världen, till jordens yttersta gräns skall det nå'. Det är en stor nåd att få vara ett redskap i denne Mästares tjänst.

*"Som en dröm min hembygd synes
när dess kvällssol flamlar röd,
över slätt, vars rika skördar
bärgning gett i överflöd.
I en värld så full av oro,
full av faror, nöd och strid,
hembygds famn mig skänker vila,
ger mitt sinne ro och frid.*

*Här har fädren kämpat strider,
som har mandom av dem krävt.
Mot förtryck av dröm och frihet
deras starka barm sig hävt.
Deras kamp så mycket gällde:
framtid, näring, dagligt bröd,
rätt att äga, rätt att bruka,
jord som bärgning gav mot nöd.*

*Hedendomens mörka skuggor
en gång ruvat även här.
Vikingarnas vilda färder
djupt om detta vittne bär.
När de landsteg, som en löpeld
gick från man till man ett bud:
Låt oss be, från nordmäns härjning
fräls oss milde Herre Gud.*

*Töcknen skingras, ljus frambyter
när till nordmäns bygder kom
kunskap, som oss kunde kyfta
ut ur Asars hedendom.
Sigfrid kom att basunera
budskap, som ej hörts förut:
Du in fiende skall älska,
nu på blot och våld är slut!*

*Konung Olov, mäktigt gripen,
då blev döpt i Husaby.
Och kung Inge starkt befäste
bland vårt folk den lära ny,
som, likt värflods starka krafter,
gjorde slut på asatron,
och gav vikingarnas sinnen
längtan efter ny mission.*

*Vite Krist till vilda nordbor
kom, och gav dem kärleks lag:
Ej för öga skall tas öga,
för en tand nu tand ej tag!
I din nästa se en broder!
I din broder, se din Gud!
Frukta vike! Freden komme!
Godhet tyste blodshämnds bud!*

*Så har kampen ifrån fordom
genom gångna släktens led
förts från fäder och till söner,
nu är du och jag ock med.
Av oss alla krävs en insats
om vårt folk med höghet än
skall sitt rika arv bevara
emot mörkrets riddersmän.*

*Framtidshimlen utav oro
skuggas, men likt ljus i natt
är vi satta att förvalta
fäders arv likt högsta skatt.
Tankeskärpa, mod och vilja
krävs än av oss i den strid,
där allt mörker få ge vika,
att vår oro byts mot frid.*

*Snart har solens milda strålar
än en gång smält is och snö.
Vårens knoppar svällt och brustit
allt som bundit måste dö.
Sjöars stränder har befriats
ifrån vinterns boja svär.
Och när vårregn strilar, gråter
all naturen glädjens tår.*

*Snart skall nya skördar bölja
där man is och tjäle såg.
Inget motstånd mer kan hölja
livskraft, som i kornet låg.
Ax skall mogna, fält skall bärgas,
idog möda få sin lön.
Trötte odlar 'n efter bärgning
njuta skall sin vila skön.*

*Och vårt folk, vårt folk skall mogna
likt det stora skördefält.
Skall det ske, vi måste kämpa,
där oss livets Herre ställt.
Ingen må i provet svika,
vi skall starkt tillsammans stå,
att en gång det godas säde
skörd av gott frambringa må."*

En varm hyllning till en älskad västgöta-bygd!

Nils Lundbäck
kyrkoherde em.
Vänersborg

Några nedslag i Sveriges kristna historia med Sveriges Kyrka före Martin Luther men också under reformationen

Kristi kyrka föddes den första pingstdagen och 800 år därefter började kyrkans träd växa i vårt eget land.

På Björkö i Mälaren låg Birka, huvudstad i Svea rike. Birka utgjorde en marknadsplats i ett land som inte var mycket större än landskapet Uppland. Till denna plats kom under åttahundralet två munkar från ett kloster i Westfalen. Först kom **Ansgar** som förste missionär och senare efter begäran kom hans följeslagare, **Vitmar**. I samtida urkunder från denna tid sägs att kejsar **Ludvig den fromme** som regerade på kontinenten fått ett brev med upplysning om att det i Norden ”funnos många som önskade antaga kristen gudsdyrkan”. Där nu på Björkö ett kors och ett minneskapell är resta byggdes den första kyrkan och i ett handskrivet brev berättas att ”Guds tjänare med glatt hjärta såg att de hade haft framgång. Flera lyssnade till Herrens lära. Några begärde dopets nåd. Bland dessa fanns stadens fogde, konungens rådgivare som oryggligt stod fast vid kyrkans tro. Det dröjde inte länge förrän han byggde en kyrka på sitt gods och övade sig med stort nit att tjäna Gud.” Det berättas också att på fogdens gods fanns utländska kristna fångar som gladdes över att få del av de heliga sakramenten. Ansgar stannade kvar i Birka under ungefär ett år och gjorde senare ytterligare ett besök där. Huruvida Ansgar lyckades med sitt uppdrag att så och förmedla tro är dock tveksamt. Därefter försvinner Birka och den första kristna församlingen ur bilden.

Såvitt är känt grundades här den första kristna församlingen i Sverige.

Efter denna kristendomens introduktion i Svea rike brukar berättelserna i historieböckerna fortsätta med upplysningar om att ett nytt försök att kristna vårt land gjordes omkring 200 år senare från England. I Husaby i Västergötland, nedanför Kinnekulles sydslutning döptes Olof Skötkonung av den engelske missionären Sigfrid. Olofs far, Erik Segersäll, tog också emot dopets sakrament. Under nu innevarande månad i september 2017 har i pressen dock upplysningar lämnats om att ett gravfynd har gjorts i *Varnhem* som utvisar att Sverige sannolikt har kristnats 100 – 150 år tidigare än vad som tidigare har ansetts troligt. Det har för den insatte varit en gåta att det finns så få arkeologiska fynd från 900-1000 talet i Västergötland. Genom ett forskningsprojekt som bedrivits i Varnhem har arkeologer funnit *en stenkyrka med intilliggande gravar vars skelett har kunnat dateras till början av 900-talet*. Gravarna och stenkyrkan har med sedvanlig Kol-14 metod kunnat härledas till tidigt 900-tal. Arkeologerna hade tidigare letat efter typiska vikingagravar - stenrösekyrkor som stack upp i landskapet – när de i stället borde ha letat efter kristna gravar. Till Sverige kom således någon eller några före dopen i Husaby och före Sigfrid med en mission som lyckades. **Historikern Dick Harrison** har enligt tidningen *Världen* i dag gett uttryck för den uppfattningen att han kn tänka sig att storbönder och andra som följde med till England, handelsmän övertygades och imponerades av vad de såg och hörde och tog med sig en egen mission till Sverige – en undervegetation av munkar? På frågan om hur tron såg ut för Sveriges första kristna berättar enligt *Världen* i dag **biskop em. Lars-Göran Lönnemark** att det finns bevarade predikningar från omkring år 1000 från **ärkebiskop Wulfstan den andre i York**. En av de predikningarna inleds: "Vi kallas kristna för *Kristi skull*" varefter Wulfstan snabbt går över till de tio budorden, d.v.s. etiken. I en av de upptäckta gravarna i Varnhem – den som har den privilegierade platsen närmast kyrkan – har man funnit en kvinna som man antar hade stor betydelse för samhället. Genom en runsten som hennes man hade rest åt henne tror man att hon hette **Kata**. Upptäckten i Varnhem betraktas som svaret på gåtan varför man hittar så lite från vikingatiden i Västergötland. Vikingarna i Västergötland från denna tid var förvisso starka, mäktiga nordbor men de var kristna.

Varnhems klosterkyrka.

Icke förty blev Västergötland det först kristnade svenska landskapet i Sverige, rikt på minnen från denna tid. Vid **Sankt Sigfrids källa** byggdes **Husaby kyrka** och i dess närhet står ruinerna av en biskopsborg, som uppfördes av de tidigare skarabiskoparna.

I Skara domkyrka finns en nattvardskalk med anknytning till dessa första biskopar där man kan läsa orden "*Adalvardus Peccator*". På svenska är det uttytt "*Adalvard Syndare*" – en biskops namn och hans kortfattade syndabekännelse. Missionären Sigfrid fortsatte till Småland, led martyrdöden och kan tänkas begraven i Växjö domkyrka. I Växjö domkyrka har Sankt Sigfrids relikskrin en gång stått. Svearnas önskan att bli

Husaby kyrka.

kristnade var inte enhällig. Den gamla hedendomen satt djupt rotad. Ännu så sent som på 1000-talet kunde man vid hednatemplet i Gamla Uppsala fira fester med människoffer. Adam av Bremen som vid den tiden skrev om Svea rike, kunde berätta, att man sett kroppar av människor, hästar och hundar hänga i offerlunden. Just här utkämpades striden mellan den gamla och nya tron. En berömd vävnad från Skog i Hälsingland är en samtida bildserie av striden mellan hedendom och kristendom.

Under 1100-talet byggdes tusentals kyrkor i vårt land. Vår äldsta i bruk varande kyrkklocka är från den tiden. Den ringer i *Ödskölts kyrka i Dalsland* och bär inskriptionen: **KRISTUS SEGRAR – KRISTUS REGERAR – KRISTUS HÄRSKAR**. Dopfuntar från denna tid tillhör våra kyrkors äldsta inventarier. Förbindelserna söderut blev livligare än tidigare. Munkar kom vandrande söderifrån och grundade kloster. *Alvastra i Östergötland* blev det första. Än i dag kan man vandra omkring i vad som finns kvar av den stora anläggningen. Sedan följde *Nydala* i Småland, *Varnhem* i Västergötland och *Vreta kloster* i Östergötland. Vreta kloster blev vid sidan om *Gudhem* i Västergötland vårt första nunnekloster och ett av de förnämsta i landet. Nu fick vi också vårt första helgon. *Konung Erik Jedvardsson* kom att dyrkas som helgon sedan han blivit dödad i kyrkan vid ett överfall av en dansk prins. Hans relikier förvarades först i Gamla Uppsala men flyttades sedan till Uppsala, när *Alvastramunken Stefan år 1164 blev vår förste ärkebiskop* där. Skrinet av förgyllt silver står nu bakom högaltaret i Uppsala domkyrka.

Den svenska medeltidens kyrkohistoria är till en del också dansk kyrkohistoria. Skåne som på 1100-talet tillhörde Danmark hade redan i mitten av 1100-talet omkring tre hundra kyrkor och *Lund blev ärkebiskopsäte år 1103*. Stiftet omfattade då hela Norden, Island, Orkneyöarna och Grönland. I Lunds domkyrka finns *ett altare som invigdes 1123*. I kyrkan finns också de bäst bevarade korstolarna i Norden. I samma stolar satt medeltidens munkar och höll där sina mässor med bl.a. textläsning. Till Lund kom också *de första tiggarmunkarna. Svartbröderna* grundade sitt första kloster i *Lundatrakten 1222* och fortsatte norrut, följda av *gråbröderna*, som i Visby grundade sitt första kloster. Under

Sankt Erik bland buskar, en bild bland många som finns över hela Stockholm.

hela medeltiden sträckte sig den romerska kyrkans välde över hela dåtida Europa. Över gränserna som skilde folk och länder knöts ett nät av förbindelser. Svea rike hörde till de fattigaste förorterna i detta andliga imperium. Våra gudstjänster var torftiga och våra kyrkor var enkla. Men då träder fram en gestalt som når ryktbarhet inom hela kyrkan. Hon kom från en furstesläkt i Uppland. *Birgitta Birgersson, den heliga Birgitta*, vars namn är knutet till *Vadstena*, den stad där man liksom i *Visby* starkast upplever den medeltida svenska kyrkan Birgitta fick aldrig se vare sig klostret eller klosterkyrkan i Vadstena. men det var Birgitta som i detaljer bestämde hur allt skulle vara. Fyrtio år gammal fick hon sina första himmelska *uppenbarelser*. Några uppenbarelser nedtecknade hon själv men flertalet nedskrevs på latin av en munk som sedan följde henne även när hon flyttade till Rom. I Vadstena klosterkyrka finns hennes relikskrin. Det blev allt vanligare att svenska studenter hämtade kunskaper vid utländska universitet och kloster. Hantverkare, konstnärer och tiggarmunkar vandrade på våra vägar och man kan se spår efter dessa i byggnader och i konstverk. Vi var inte så isolerade från kontinenten som avstånden kunde ge anledning förmoda. Vad som hände i söder märktes snart i norr. Vi 1500-talets ingång hade länge förberedda stämningar tillspetsats i en konflikt som kunde tyckas obetydlig men som rörde vid ytterst brännbara ting. Som vi väl känner till, inte minst påminns om detta år 2017, hade en munk och lärare i Wittenberg i Tyskland, då utan känt namn och ställ-

ning, i all underdånighet anhängit om att få ta upp till debatt vissa frågor om avlåtten och syndernas förlåtelse. Detta hände *1517* och denne munk och lärare var *Martin Luther*. Bara några år efter 1517 hade följderna av denna händelse vuxit i sådan omfattning, att den tyske Kejsaren, vid en riksdag i Worms vid floden Rhen, dit kejsaren kallat allt vad Europa ägde av andliga och världsliga furstar, var tvingad att ta upp frågan. Martin Luther hade från akademisk lärare i en småstad utvecklats till en andlig och politisk ledargestalt. Vid denna tid fanns i Wittenberg också svenska studenter. Bland de svenska studenterna fanns *Olaus Petri*, sedermera kyrkoherde i Storkyrkoförsamlingen i Stockholm, och troligen också brodern *Laurentius Petri*, båda då med svensk hemvist i Örebro.

Tio år senare kom Olaus Petri att spela en huvudroll som avgjorde vårt lands historia. *Riksdagen i Västerås 1527 blev ett svenskt Worms* och mer än så. Huvudpersonen vid riksdagen var *den 31-årige Gustav Vasa*, som 1523, med katolska kyrkans godkännande, hade valts och utsetts till konung av Sverige. Det var det segerrika slutet på den frihetsrörelse som han hade varit ledare för. Mycket pengar hade stridigheterna kostat och i sitt sällskap vid riksdagen i Västerås hade Gustav Vasa med sig ett ombud från de tyska fordringsägarna i Lübeck. Statens affärer var urusla och inom landet rådde strid och tvist, inte minst på grund av *”den nya läran”*. Kyrkan var splittrad. Endast två biskopar hade infunnit sig i Västerås. En av dem var den 63-årige linköpingsbiskopen Hans Brask, den andre var troligen biskop Peder Månsson i Västerås. Brask hade tvingats underteckna och sätta sitt sigill på 1517 års riksdagsbeslut, att avsätta ärkebiskop Gustav Trolle och att riva Trolles borg *Stäket*. Det berättades att Brask i hemlighet placerade en lapp under sitt sigill, där han protesterade mot beslutet med formuleringen: *”Till denna besegling är jag nödd och tvungen”* (vanligast uttalat: *”Härtill är jag nödd och tvungen”*). Brask menade att han blivit tvingad att delta i beslutet.

Tre år senare, vid rättegången som föregick Stockholms blodbad, sägs det att biskop Brask klarade sig undan dödsdomen, genom att plocka fram just denna lapp lapp ur sigillet. Historien kan vara påhittad och sigillet har inte återfunnits. Berättelsen har även tolkats som en historisk anekdot för att karakterisera

biskop Brask som person. Ärkebiskop Gustav Trolle hade vid denna tidpunkt, 1520, flytt. Biskop Brask kämpade in i det sista mot den nya läran. Från sitt tryckeri i Söderköping skickade han ut skrifter mot Olaus Petri och hans anhängare. I Danmark genomfördes reformationen 1536. Liksom det i Worms stått en debatt inför myndigheterna mellan Martin Luther och påvens representant, så utkämpades också i Västerås 1527 en strid i ord mellan Hans Brask och den 34-åriga Olaus Petri. Striden slutade med att Olaus Petris seger. Olaus Petri hade också förmånen av stöd från Gustav Vasa. **Riksdagen genomförde reformationen i Sverige.** Samma år 1527 gick biskop Bratt i landsflykt och dog ett år senare i Polen. Nu stod kyrkan i Sverige på egna ben.

Anders Nordberg

Källor:

Kyrkans Värld (1960) Gunnar Dahmén
Världen idag 2017 NR 105 s. 6 (Sara Andersson)

*Bröderna Olaus och Laurentius
Petri, staty utanför
Olaus Petrikyrkan i Örebro.*

Tankar kring ett kyrkoår

Den helige Mikael's dag Änglarna

Ibland önskar jag att jag skulle ha en hjälpare ängel med mig varda' Preci som Daniel i lejonets håla så kunde jag alla strider tåla Med änglarnas hjälp kunde jag klara av varenda svårighet och fara. Men kanske ändå utan jag vet tillåts jag vandra mot evighet med änglar till skydd här varje dag om ändå inte min tro var svag. Hjälp mig då Herre och stärk min tro att med änglar hos dig i himlen få bo. (Dan 6:16-22)

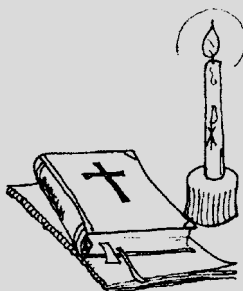
Tacksägelsedagen Lofsång

Nu suckar höst vinden vid min dörr, sen kommer vintern som alltid förr. Naturens livskraft av kölden släcks - med vårens värme på nytt den väcks. Då i naturen du ser Guds hand, det grönskar, lever i varje land. Om än vi dör i vår verklighet, vi får bli del av hans evighet. (Ps 65:9-14)

Artonde söndagen efter trefaldighet Att lyssna i tro

Att älska min nästa som mig själv är bibelns ord för livet, och älska Gud mer än mig själv har han också mig tillskrivet. Det är så svårt men låter så lätt, det är inte enkelt att leva rätt. Jag vet, jag behöver Guds visa råd och dessutom hjälp av hans stora nåd.

*Lilian Skattberg
Skara stift*

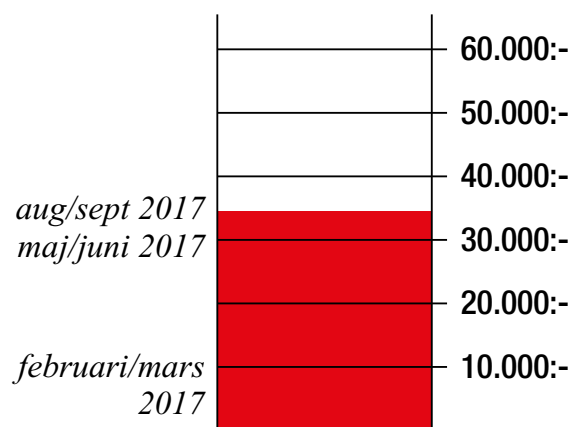
JUBILEUM

100 år

Svenska Kyrkans Lekmannaförbund
fyller 100 år måndagen den 22 oktober 2018

För att finansiera Lekmannaförbundets 100-årsjubileum under sommaren 2018 med kostnader för lokaler, föredragshållare, övriga medverkande, transporter mm behöver förbundet omgående ekonomiskt stöd / ekonomisk hjälp. Lekmannaförbundet vädjar om en penninggåva oaktat gåvans storlek - liten eller stor - till stor glädje för förbundets 100-års jubileum vilken i tacksamhet tas emot på Lekmannaförbundets plusgiro **502787-5**.

Anteckna **"jubileumsfond"** vid sidan om avsändare eller i det utrymme som finns för meddelande till mottagaren. Penninggåvor har hitintills lämnats av några stiftsförbund och lokalavdelningar men också av enskilda medlemmar. Under sommarmånaderna har inflödet inte varit lika stort som under vintern och våren 2017 men likväl ett inflöde av gåvor vars värde vid månadsskiftet augusti/september uppgick till sammanlagt ca 34 000 kr. Under sensommaren har kontakt tagits med biskopsenheten i Uppsala som till glädje för och i tacksamhet från förbundet har låtit meddela att biskop Ragnar Persenius deltar i och medverkar under jubileet. Planeringsarbetet påbörjas mer konkret genom ett till den 16 oktober bestämt AU- och planeringsgruppmöte i Uppsala. Utgifter knutna till jubileet har därför hitintills varit små och inskränkt sig till några ledamöters resekostnader till och från Uppsala. Upplysning om Inkomster och utgifter knutna till jubileet kommer på sätt tidigare sagts att lämnas löpande framöver. Svenska Kyrkans Lekmannaförbund gläds åt och uppmuntrar allas engagemang i och ansvarstagande för att på frivillig

grund tjäna vår Svenska kyrka inom alla dess fyra huvudområden; gudstjänstliv, diakoni, undervisning och mission. Härutöver vill Svenska Kyrkans Lekmannaförbund främja kristen gemenskap och fördjupning av kunskapen om kristen tro och kyrkans liv (tradition) samt uppmuntra till och de facto skapa opinion för kristna värderingar i samhället. Herre, låt förbundets 100-årsjubileum genom dessa gåvor bli till välsignelse och glädje för Ditt rike!

I glädje!

Anders Nordberg

Svenska kyrkans Lekmannaförbund i Linköpings stift inbjuder till Riksmöte Mitt 21 – 22 oktober 2017 på Vårdsnäs stiftsgård

Lördag 21 oktober

09.00 – 10.00	Registrering
10.00 – 10.20	Kaffe
10.30 – 10.45	Välkommen till Vårdsnäs och riksmöte mitt av Jan Henriksson, ordförande i konventsrådet, Linköpings stift
10.45 – 12.00	Kyrkvårdsämbetets historia och utveckling, Församlingsherde Per Ingvarsson Boxholm
12.05 – 12.15	Lunchbön i Kapellet
12.15 – 13.30	Lunch
13.30 – 16.30	Kåseri och bildvisning av prästen Anders Boström, Rundvik "att verka som präst bland kommunister, gruvarbetare och samer" (eftermiddagskaffe serveras vid lämplig tidpunkt)
17.30	Middag
19.00 – 20.30	Sång och musikunderhållning med mera av Södra Vi-kvartetten. (Kvartetten består av Lennart & Åse Sjöstedt samt Jan och Eva Henriksson som alla på ena eller andra sättet har sin gärning i Södra Vi församling i form av musiker, körsångare, anställda och frivilligarbetare.)
20.45	Vårdsnäs ostbricka serveras
21.30	Kvällsandakt – Diakon Britt Andersson Vimmerby

Söndag 22 oktober

08.00 – 09.00	Frukost
09.00 – 10.00	Morgonbön av förbundsordförande Anders Nordberg. Tankar kring Svenska Kyrkans fundament.
10.00	Förmiddagskaffe
11.00	Mässa i Vårdsnäs kyrka, alternativt Vårdsnäs kapell
12.15 – 13.15	Lunch
13.30 – 14.45	Ängeln på Malmskillnadsgatan, berättelse om ett liv av Elise Lindqvist
14.45 – 15.00	Avslutande andakt
15.00	Kaffe och hemfärd

(Programmet är preliminärt och kan komma att ändras)

Per Ingvarsson

Elise Lindqvist

Anders Boström

Anders Nordberg

Per Ingvarsson har ett förflutet som kaplan vid Vårdsnäs stiftsgård och stiftsadjunkt. Nu är han verksam som församlingsherde i Boxholms församling.

Elise Lindqvist har efter ett liv i missbruk och våld genom en omvändelse blivit bekännande kristen. Sedan mitten av 1990-talet är hon engagerad i S:ta Clara kyrka i centrala Stockholm där Carl-Erik Sahlberg var präst. Där har man byggt upp ett socialt arbete med tydlig inriktning på att hjälpa hemlösa och prostituerade. Från Sankta Clara utgår hon på fredagsnätterna för att vara ute bland kvinnorna på Malmskillnadsgatan. "Att få se förvandlingen hos en tjej som lämnat gatan och kämpa vidare, är som en karamell att njuta länge av", berättar hon.

Anders Boström har lång erfarenhet av att vara präst på Nordkalotten, han är även förste vice ordförande i Svenska kyrkans lekmanförbund.

Anders Nordberg är ordförande i Svenska kyrkans lekmanförbund sedan 1998.

Anmälan till Riksmöte mitt Vårdnäs stiftsgård 21-22 oktober 2017

Fyll i blanketten (texta gärna) och sänd anmälan senast 9 oktober till;

Jan Henriksson Norra Storgatan 9 598 71 Södra Vi

Anmälan är bindande och betalning oss tillhanda senast 9 oktober till PG 162601-9.

Namn _____

Adress _____

Postnummer _____ Ort _____

Telefon _____

Priser:

Hela konferensen 21 – 22/10 900 kronor för del i dubbelrum samt alla måltider

Delar rum med; _____

Önskar enkelrum **OBS! tillägg (500 kronor)**

Medverkan endast 21/10 **inklusive** middag och kvällsunderhållning; 600 kronor

Medverkan endast 21/10 **utan** middag och kvällsunderhållning; 350 kronor

Medverkan endast 22/10 (lunch och förmiddags- och eftermiddagskaffe) 350 kronor

Kommer fredag kväll (20/10) och önskar dubbelrum, 995 kronor inkl. frukost

Delar rum med _____

Kommer fredag kväll och önskar enkelrum; 645 kronor inkl. frukost

Har ni matallergi? I så fall vad? _____

Är du inte medlem i lekmanaförbundet är du välkommen att närvara 21 – 22/10 till en kostnad av 1 500 kronor (övriga dagpriser gäller oavsett medlemskap)

Medlem i Svenska kyrkans lekmanaförbund

Inte medlem i Svenska kyrkans lekmanaförbud

**Information om program lämnas av Jan Henriksson 070 545 81 38
eller Britt Andersson 070 260 97 48**

Att hitta till Vårdnäs; www.vardnas.se

Från Linköping; Riksväg 23/34 mot Vimmerby/Växjö, Vårdnäs ligger 3 mil söder om Linköping.

Från Jönköping; Antingen E4 mot Linköping eller riksväg 40 mot Västervik. I Vimmerby tar man riksväg 23/34 mot Linköping. Vårdnäs ligger 7 mil norr om Vimmerby.

Från Växjö; Riksväg 23/34 mot Linköping.

Varmt välkomna till några dagars god gemenskap

MÄNNISKA

– bok av Carl-Axel Axelsson

Boken finns i bokhandeln. Kanske inte i lager, men bokhandlarna har den i sin katalog och tar hem den. Den finns dessutom i nätbokhandeln, både hos Bokus och Adlibris. Den kostar ca 100 kronor och då kommer den ju hem portofritt i brevlådan.

Carl-Axel Axelsson

MÄNNISKA

en miniroman

drama — debatt
filosofi — religion

En tidig septembermorgon ligger han ilandfluten på en holme i Stockholms skärgård. En människa, till synes livlös. Till allas häpnad kvicknar han till. Han kan inte tala. När han efter en tid utvecklat språklig kontakt visar det sig att han saknar allt minne av sitt liv före den där morgonen då han hittades på holmen. Polisen misslyckas med identifiering. Ingen person är saknad. Är det en olycka? Är det ett brott? Vem är han? Skall frågorna någonsin få svar?

I sökandet efter svar utvecklas ett helt annat frågekomplex: Vad är en människa? Finns det mer än en gradskillnad mellan djur och människa? Är det rimligt att tala om "människovärdet" i bestämd form?

Vad formar människan? Ur vad formas hon? Ur vad och hur formas den verklighet som är människans? Är det slumpen som styr? Eller finns det bakom allt en skapares intelligent design? Ger vetenskapen oss svaret? Vad **trodde** Ingemar Hedenius för 67 år sedan? Och vad **tror** Christer Sturmark idag?

Vad **tror** bokens huvudperson, filosofiprofessorn Inge Hansson?

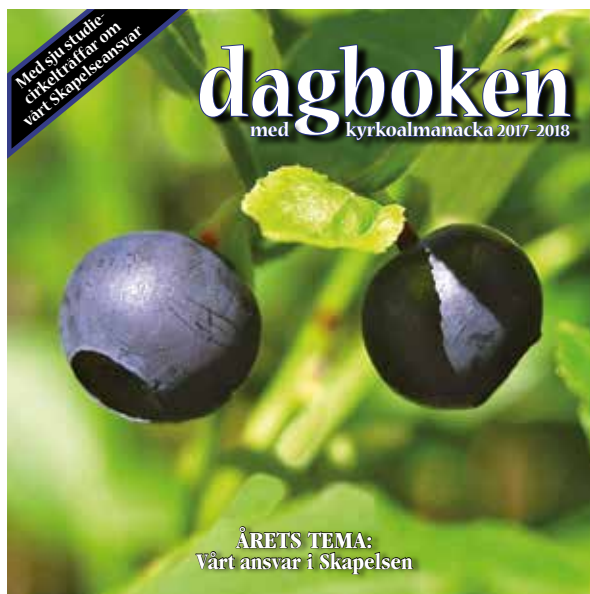
VOCATUS

ISBN 978-91-86728-15-1

dagboken

med kyrkoalmanacka 2017-2018

Med sju
studiecirkel-
träffar om
vårt Skapelse-
ansvar

”Den sköna
planet som svävar
framför våra
beundrande ögon
är inte en
marknadsplats.”

Martin Lönnebo

Årets tema: Vårt ansvar i Skapelsen Samarbetet med **sensus** fortsätter!

Dagboken vill inspirera och uppmuntra till ett ekologiskt och hållbart miljöengagemang. **STARTA EN STUDIECIRKEL SOM KAN GE OSS HOPP OCH STYRKA ATT VÄNDA UTVECKLINGEN!**

Dagboken har tillsammans med Sensus tagit fram ett entusiasmerande studiematerial för sju bordssamtal på temat **Vårt ansvar i Skapelsen** och utgår från innehållet i Dagboken:

* **Artiklar** av Martin Modéus, Karin Johannesson, Per Eckerdal, Anna Karin Hammar, Bo Brander, Petra Carlsson, KG Hammar, Jesper Svartvik m fl.

* **Mitt Skapelseansvar** – 14 korta personliga berättelser av bl a Sofia Rosshagen (SKR), Sofia Strinnholm (Svenska kyrkans Unga), Camilla Björkbom (Djurens Rätt), Arne Fritzson (Equmeniakyrkan), Annika Spalde (Vildåsnan), Anders Arborelius (katolska kyrkan), Henrik Grape, Olle Carlsson och Hans Stiglund (Svenska kyrkan), Håkan Wirtén (Världsnaturfonden) och Rosanna Endre (Greenpeace).

* **Skapelsetankar** – tänkvärda citat på årets alla 64 kyrkdagar. Om jorden, människan, Gud och naturen.

Dagboken är som alltid fullmatad med allt du behöver veta för att leva med i det kommande kyrkoåret!

TIPS!

Bläddra i Dagboken och studiehandledningen på verbum.se eller sensus.se/dagboken

Ja tack, jag vill beställa Dagboken!

Jag beställer ..... ex av Dagboken med studiematerialet **Vårt ansvar i Skapelsen**.
Artikelnr 52636596. Pris vid köp av 1-3 ex 169:-, 4-25 ex 159:- 26 ex och fler 149:-
Pris inklusive moms. Frakt tillkommer. Reservation för prisändringar.

Köpare

Adress

Postnummer och ort

Frankeras ej.
Mottagaren
betalar portot.

VERBUM

SVARSPOST

20124579

110 22 Stockholm

VERBUM

Beställ nu! verbum.se order@verbum.se Via talongen ☎ 08-7436510

Glimtar från Sommarmötet på Hjo folkhögskola 4-6 augusti 2017

Från Alingsås i väster till Hjo i öster gick färden med stor förväntan till en underbar plats vid Vätterns strand dit hade vi alla vår längtan. Vårt möte blev gott, vi bad var dag och hade trevliga kvällar i fiket. Vi tackar för oss och önskar Hjo allt gott. Är detta en försmak av det himmelska riket?

Vår familj älskar kristna möten på sommaren. Därför är det alltid med glädje som vi förbereder och packar inför sommarmötet på Hjo folkhögskola. När vi anländer på torsdag eftermiddag är skolan nästa lite öde. Skolterminen har ju inte börjat och personalen är fortfarande sommarledig, förutom ett par mycket trevliga personer som möter oss i receptionen nämligen Anneli Rundberg och Christina Bodin. Vi känner oss genast varmt välkomna till folkhögskolan och så börjar förberedelsearbetet med alla praktiska saker som ska fungera under mötet.

När de första mötesdeltagarna anländer på fredagen infinner sig den rätta atmosfären. Det som dagen innan var öde och tomt blir nu fullt av liv och människor. I år gladdes vi oss särskilt åt att Anne Helene och Kjell Martin Moksnes från Norge hittade till Sommarmötet. Det var spän-

nande att prata med dem om det kristna livet och om lekmanarörelsen i Norge jämfört med Lekmannaförbundet. Tack vare Kjell Martins flitiga antecknande kan du ta del av Carl-Erik Sahlbergs undervisning på följande sidor under rubriken "Ett brev från Norge". Efter lunch inleder Anders Nordberg med en historisk exposé över lekmanarörelsen, hur allt började, 100-årsjubiléet nästa år o.s.v., men också framåtblickande tankar presenteras av vår förbundsordförande.

Kvällen inleds med "övertaskningarnas afton" där ungdomarna lockar till skratt i några väldigt komiska sketcher. Undervisningen på fredagskvällen leds av kyrkoherde emeritus Anders Reinholdsson. Vi får vara med om en fantastisk vandring i Martin Luthers böneliv som du kan ta del av på följande sidor. Fredagskvällen avslutas i kapellet med en rogivande och meditativ aftonbön som leds av Karin Andersson och Agneta Jonasson. Tills sist njuter vi alla av kvällsfika och samvaro med varandra.

På lördag får vi, efter en god frukost, vara med om ytterligare en nyttigt undervisning av Anders Reinholdsson med rubriken "Bönen som Jesus lärde oss".

Nu har vi fått så mycket undervisning att det behövs lite tid att reflektera och vi får ett par timmar för fritidsaktiviteter. På eftermiddagen får vi lyssna till hur bönelivet fördjupades i S:ta Clara kyrka under Carl-Erik Sahlbergs ledning. Vid fyratiden tänds vi grillarna och en dryg timma senare njuter vi alla av en grillbuffé som inte kan beskrivas med ord, den måste upplevas!

På lördagskvällen sjunger vi allsång på temat "Minns du sången?" under ledning av Kristina Åström och Lars Antborg. Härliga och ljuvliga sånger!

Aftonbönen, med tema "Barmhärtighet", leds av Anders Nordberg varefter vi får njuta av ännu en kvällsfika. På lördagskvällen ansluter Thommy Hallin med hustru Agneta till Sommarmötet.

På söndag leder Thommy en väldigt spännande undervisning om "Bön i lovsången". Vi återkommer med en sammanfattning i kommande nummer av denna tidning. Thommy leder också sändningsmässan som blir en väldigt fin avrundning på Sommarmötet i Hjo 2017.

*Anders Åström
Ordf. Lekmannaförbundet i Skara stift*

Markus Åström och Jakob Andersson fixar grillbuffé.

Undervisning med Thommy Hallin.

Kristina Åström och Liisa Lundgren i Mötesbyrån.

Här blir det äppelpaj! säger Marianne Åström.

Marianne Åström och Jakob Andersson bjuder på paj.

Aftonbön med Anders Nordberg.

Mysfika.

Maj-Lis Hagen och Sigvard Oskarsson från Enköping.

Hur ska man be? – Om Luthers syn på bönen

Anders Reinholdsson inleder med att nämna två saker som gör att han är glad att vara på Sommarmötet:

1. Möte med tid att vara i Guds Ord – det betyder så mycket – Anden hinner verka i oss.
2. Lekmannaförbundet – lekmännen i kyrkan. Människor som vill ta ansvar och vara aktiva i församlingen. Det betyder allt.

Min uppgift som präst är att ge näring, undervisa, uppmuntra, förmana och ibland gå före, men ibland skicka folk. Då är det folket som går före. Det finns ett böneförhållande mellan präst och församling. Folk som vet vad det handlar om ber för sin präst och vet att han verkligen behöver det och en präst ber för sin församling. Liksom bär den.

Bönen utifrån Martin Luther

Det är i år 500 år sedan Luther spikade upp sina teser på slottskyrkan i Wittenberg.

Hur ska vi be? Luther skulle svara: ”På många sätt”. Det finns en väldig bredd och en väldig rikedom i Luthers böneliv.

Några citat av Luther:

”Man ska bedja kort, men ofta och kraftigt”

”Man kan och ska bedja överallt, på alla orter och varje timme, men bönen är aldrig så kraftig och stark som när hela församlingen endräktigt ber tillsammans.”

Där har vi spännvidden mellan den enskilde och församlingen. Detta ser man i Luthers liv.

1. Bönen öppnar för förnyelse

Vår kyrka är i en djup kris och det liknar på många sätt situationen innan reformationen. Varje gång det kom en ny påve i slutet på 1400-talet och början av 1500-talet så tänkte alla att nu måste det bli förnyelse, vi kan inte fortsätta så här. Men det blev det inte. Renässanspåvarna var inga andliga ledare. Etablissemangen förmådde inte att förnya kyrkan. Då tror jag, så här barnsligt, att till slut tänkte Herren att: Ja, då får det bli en liten ensam munk.

Undervisning med Anders Reinholdsson.

När Luther var i 12-års åldern och gick i skolan så bodde han i en familj. Där finns en hemlighet som inte alltid lyfts fram. De representerade lekfolk i kyrkan som bad och levde ett rikt andligt liv och som var med i förberedelsen för det som sedan blev reformationen. Det började komma saker som angick folket i kyrkan. Där började en längtan och där växte fram en bön. Man lär sig be på ett enkelt sätt, i familjerna och i hemmen och i ett sådant hem bodde Martin Luther.

Poängen är att det är bönen som öppnar för förnyelse. Alltså, när etablissemangen svek tog Gud en liten ensam munk, men det förbereddes genom bön.

2. Bönen är en delaktighet i kyrkans liv genom alla tider

Vi går in i någonting som alltid har funnits. Det har pågått i alla tider. Det står om de första lärjungarna att de deltog i bönerna i templet, d.v.s. de regelbundna timbönerna som fanns. De var på väg upp till templet och då träffar de den lame vid sköna porten. Han ropar och vill bli hjälpt med sin sjukdom. Vad gör de då? Jo, då ber de in Jesus i den här situationen. ”Silver och guld, det har jag inte, men det jag har ger jag åt dig. I Jesu Kristi Nasaréns namn: Stå upp och gå!” De bad in Jesus i nöden. Det är bönsens hjärta: Att be in Jesus i situationen. Alltså att lämna över till honom. Det är

därför vi ber i Jesu namn. Vi gör det i kraften av allt som han har gjort.

Hur fortsatte det efter händelserna vid sköna porten? Lärjungarna blev infångade och blev förhörda. ”Nu får ni gå, men ni får aldrig mer tala i den mannens namn.” Lärjungarna svarade: ”Om det är rätt inför Gud att vi lyssnar på er mer än på Gud, det får ni själva bestämma, men vi för vår del kan inte låta bli att tala om vad vi har sett och hört” Så går de ut från fängelset till församlingen. Vad gör församlingen? De är samlade i bön. Det är självklart att man ber för Petrus och Johannes när de är i fängelse. De ber på ett kraftfullt sätt så att marken skakade. De ber om den helige Ande. Den här kraftfulla bönen om Anden den finns här i början hos de första lärjungarna. Hela detta mönster med regelbundna tider, att be med denna kraft, att vara uthållig i bönen, det är det som sedan kommer till uttryck i det vi kallar kyrkans tidebön. Det har ett samband med hur det var i allra första början.

Summan av det här blir två saker:

1. Den regelbundna bönen med morgonbön, aftonbön och middagsbön om du så vill, det kan utformas på lite olika sätt.
2. Den ständiga bönen i hjärtat som Martin Luther talar om. Där ber Anden i oss när vi är med Honom.

Luther började att studera i Erfurt, vid ett känt och etablerat universitet. Han tog sin grundexamen och skulle därefter studera juridik. Men det hade börjat en brottning inom honom. Hur är det egentligen med det här med Gud? Hur hänger det ihop? Vad är det jag som människa behöver? Hur ska jag få ett rätt förhållande till Gud? Luther förstod att det var nog mer än att hålla sig till vissa saker. När han hade studerat en termin juridik så var han på väg till Erfurt i slutet av juni 1505 och det blev ett fruktansvärt åskväder. Då pågick den där brottningen inom honom. Har jag det rätt med Gud? Är det som det ska vara? Det växer fram en bön i Martin Luther. Han formulerade bönen: "Hjälp mig st:a Anna. Jag vill bli munk." Och det blev han också. Anna var Marias mor och dessutom bergshandlingens skyddsperson och Luthers far var verksam inom bergshandling.

Luther gick till Augustini eremitkloster i Erfurt. Det var en orden som prioriterade studier och teologi. Efter ett år som novis blev Martin Luther munk. Där kom han in i klostrets regelbundna böneliv. Luther prästvigdes 1507 och blev sedan också lärare i teologi. I klostret bad man igenom hela psaltaren varje vecka. Luther älskar psaltaren och han återkommer ständigt till denna.

Det är någonting viktigt med den här upprepningen. Det är en avgörande del av bönen. Varje gudstjänst bärs av detta gemensamma bedjande och texter som upprepas. Det ska vara så.

3. Bönen är en del av den andliga kampen

Luther blev doktor i teologi 1512 och professor i den Heliga skrift 1513. Krisen i kyrkan under den här tiden var avlaten. Avlaten betydde inte att man kunde köpa syndernas förlåtelse även om många tolkade det så. Avlaten var ett system för att slippa plikten att göra vissa bothandlingar. Kyrkan ansvarade för detta system och hade också möjlighet att efterskänka denna plikt. Detta kom att göras med de s k avlatsbrev som kunde köpas för pengar.

Vad var det som gjorde att Luther inte kunde släppa detta med avlaten? När Luther själv hade kommit till insikt om frälsningen så hade han kommit in i en andlig kamp för den enskildes frälsning. Han såg ju att det var många som aldrig fick tag på evangeliet. Luther satt väldigt

ofta i bikt i stadskyrkan. Han hörde hur människor kom och var förtvivlade över avlaten. För de kände att det kunde inte vara rätt. Han såg att människor höll på att gå under. Dessutom hade Luther en kallelse till professor i den Heliga skrift. Han ansåg att det var hans plikt att säga: Nu har det blivit något fel. Detta måste vi diskutera. Det var därför som teserna kom. Han skrev ihop de 95 teserna och spikade upp dem. Flera år av andlig kamp och diskussioner följde. Kyrkans ledning ville inte lyssna. Luther skriver till påven, men blir då hotad att bli bannlyst.

När allt detta hände så blev det ju bön och bön och bön. Hans furste, Fredrik den vise, utverkade att frågan skulle avgöras på plats i Tyskland, inte i Rom som var brukligt. I förhören av Luther så fick han faktiskt chansen att hålla ett litet försvarstal. Vad gjorde Luther natten före detta förhör? Det berättas att Luther stod vid fönstret med uppsträckta händer och talade med Herren i stort sett hela natten. Det var det han gjorde. Det är bönen som en del av kampen.

Luther säger bl.a. i sitt försvarstal att han är bunden av Guds ord och han inte kan handla mot sitt samvete. "Här står jag och kan inget annat. Så hjälpe mig Gud. Amen" Bönen är en del av kampen och det fortsatte hela hans liv.

4. Bönen är med och bygger församlingen

Luther kommer tillbaka till Wittenberg där allt höll på att gå snett. Det fanns en professor som hette Karlstadt som härjade när Luther inte var där. Han ville ta bort bilder, musik, skrudar, liturgi o.s.v.

Luther blev oerhört upprörd eftersom detta är en del av kyrkans arv och sitt sätt uttrycka sig. Luther reste dit och predikade varje dag i sju dagar och gick emot detta. Luther kyrkoreform var inte att kasta ut allting utan förnya det som var kyrkans arv. Där börjar ett medvetet arbete att förnya gudtjänstlivet och församlingslivet. Först gjorde att en förnyad latinsk mässa och sedan en mässa på folkspråket. Luther menade att det är oerhört viktigt att vi ber i gudstjänsten och det är därför som varje kristen behövs. Det behövs alla dessa bedjare för att det ska bli riktigt i gudstjänsten. Det blev verkligen en förnyelse av församlingslivet och så spred det sig.

På några tavlor i kyrkan i Wittenberg ser man hur de i vördnad tar emot dopet och ber för barnen som blir döpta. Man ser nattvarden och alla ligger på knä runt sakramentet. Det var bön och vördnad ihop med sakramenten. Luther gjorde nya psalmer som var en förnyelse av psaltarsalmer eller som var en beskrivning med andra ord av trosbekännelsen. Han ville att folket skulle sjunga detta till Guds ära.

5. Bön gäller också enskilda människor och konkreta situationer

När Luther själv 1525 var dödsjuk. Då kallade han till sig alla sina vänner. Han kallar på sin kyrkoherde, sin hustru, sitt första lilla barn och så ber de tillsammans. "Om jag nu dör så får du inte bråka med Gud om det utan då måste du ta det som att då ville Gud detta" säger Luther till sin hustru.

När Luthers bäste vän, Melanchthon, blev sjuk så reser Luther dit. Nu skulle han verkligen be för Melanchthon. Luther lär ha sagt: "Då fick vår Herre ta emot hela min upprörda vrede, för jag mätte honom skäppan full och gned hans öron med alla löften om bönhörelse som jag kunde citera ur den heliga skrift. Så att han var helt enkelt tvungen att bönhöra mig om jag någonsin mer skulle våga lita på hans löften"

6. När du ber ska du läsa Bibeln och när du läser Bibeln ska du be

För Luther fanns det inget annat som kunde förnya än ordet och bönen. Ordet är buret av Anden och Anden ber alltid. Vi vet inte vad vi ska be, men Anden mår gott för oss.

7. Gud bär oss genom den tro som tar sig uttryck i bönen

Vad var det som hände när Martin Luther hade sitt andliga genombrott? Han vågade tro att han är Guds barn för Jesu Kristi skull. Det är detta barnskap som gör att han vågar be som han gör.

När Luther själv blir far börjar han tala ännu innerligare om bönen. Han känner igen förhållandet mellan en far och ett barn. Barn är också hjälplösa. Det är det som bönen handlar om också. Vi är hjälplösa. Vi klarar inte det här. Men Gud kommer oss till hjälp genom den helige Ande.

Referat sammanställt av Anders Åström

Ett brev från Norge

Carl-Erik Sahlberg undervisar, spelar och sjunger.

Anne Helene och Kjell Martin Moksnes från Norge.

Efter Sommarmötet på Hjo folkhögskola kom det ett brev från Norge med en sammanfattning av Carl-Erik Sahlbergs undervisning som återges nedan.

Svenska kyrkans lekmanaförbunds sommarmöte arrangerades för 6:e gången på Hjo folkhögskola. Temat för sommarmötet var: "Men jag ska leda dem där de går bedjande fram."

Carl-Erik Sahlberg, missionär och tidigare präst i S:ta Clara kyrka i Stockholm berättade om sina erfarenheter av bön i församlingen.

Den kyrka växer som söker Gud i bön. Utan bön växer ingen kyrka. I kyrkan bad vi en timme i veckan på onsdag eftermiddag. En koreansk pastor på besök sa att vi bad för lite. Hon föreslog att vi skulle be två timmar om dagen! Vi kände motstånd, men valde att börja försiktigt. Vi var några få första gången, men efter hand blev vi fler och fler. Detta förändrade vår församling. Vi hade daglig morgonbön och eftermiddagsbön som varade ungefär en timme vardera.

Bönesamlingen går till ungefär så här: Vi sätter oss i en ring så att vi ser varandra. En person leder samlingen. Inget prat eller diskussion utan bara bön.

1. Vi börjar med att tacka. Tack för hälsa. Vi tackar för Guds trofasta kärlek och Guds närvaro.
2. Därefter ber vi för världen. Vi börjar alltså inte med våra egna behov. Vi ber t.ex. för kyrkan i Mosul. Vi ber att de ska stå fasta och vi ber om tröst.
3. Vi ber för Sverige. För olika aktiviteter som pågår just nu för t ex evangelisation.
4. Vi ber för våra orter. I S:ta Claras fall var det Stockholm. För olika saker som händer på den egna orten.
5. Vi ber för vår kyrka, i vårt fall S:ta Clara kyrka. För saker som är på gång, för personer m.m.
6. Vi ber för våra egna behov, våra barn och barnbarn, min gata, mig själv och det jag kämpar med hemma.
7. Till sist håller vi varandras händer och ber Välsignelsen.

Mellan bönerna sjunger vi enkla sånger, gärna med gitarr, t.ex. "O, det dyra Jesu

blod, som tvår mig vit som snö; Gud välsigna Sverige; Detta är dagen, som Herren har gjort; Tacka Herren, ty Han är god, Hans nåd varar evigt."

Om det finns människor från andra länder närvarande så kanske vi sjunger: "This is the day..." o.s.v.

Bönen förde oss samman som ett arbetslag. Det blev mindre stress. Bönestunderna uppdaterade oss med hur folk hade det, vad de var glada för och vad de kämpade med. På så sätt sparade vi tid och hade färre sammanträden.

Martin Luther sa: "Idag har jag mycket att göra så jag måste be mycket".

Ledaren skall inte vara för dominerande. Var inte rädd för stillhet och tystnad ibland. De anställda brukade vara med på två morgonböner och två eftermiddagsböner per vecka.

Vi vill rikta ett varmt tack till Kjell Martin Moksnes som gjorde denna goda sammanfattning av Carl-Erik Sahlbergs undervisning.

Den levande människan Luther!

Då jag under mina teologistudier i slutet av 90-talet fick uppgiften att skriva om min Lutherska identitet, gjorde jag den pinsamma upptäckten att jag hade mycket dåliga kunskaper om Martin Luther, trots att jag var på väg att bli präst i Den evangeliskt Lutherska kyrkan i Sverige!

Min identitet var och är att jag är en del av den världsvida Kristna kyrkan, men jag blev nyfiken på Luther. Utifrån detta gjorde jag ett föredrag som på ett lätt-samt sätt beskriver Luther och det Lutherska. Det är med det föredraget som grund denna betraktelse kom till!

Under snart ett år har den Evangeliskt Lutherska kristenheten firat Martin Luthers minne, det har skett på många olika sätt, så fakta och djupare teologi kommer inte att dominera dessa rader utan det blir mer fokus på människan Martin Luther.

Luther var något av ett universalgeni, utbildade sig mkt snabb och doktorerade i unga år. Han översatte bibeln till tyska, på ett för tiden mycket folkligt och musigt språk. Han skrev både text och musik till psalmer. Hans postilla blev grunden till den evangeliska predikan. För många av den äldre generationen framstår nog Luther som en sträng och stram lärare, de flesta avbildningarna av honom är han mörkt klädd med en bister min. De här enkla raderna kommer kanske att något ändra den synen på honom.

Till stort stöd under livet var hans hustru Katarina som kallade. Kähte.

Luther var en känslomänniska, levde ut både glädje och sorg och var på gränsen till vulgär i sitt språk, kanske var det vanligt på den tiden att uttrycka sig grovt om andra, men redan hans efterföljare censurerade i hans skrifter, särskilt Bordsamtal som nedtecknats, han fru reagerade ofta på hans barnsliga "Kiss & Bajs" humor. Här följer ett exempel:

"Nåväl, äter djävulen upp mig, så skall han (om Gud vill) få i sig ett avföringsmedel, så att buk och ändalykt på honom blir för trånga."

Ett annat exempel på hur Luther kunde uttrycka sig är i ett brev till påven, efter att man börjat reagera på hans verksamhet, i brevet märker man tydligt att Luther inte vill bryta med sin kyrka, och var sin påve underdånig, här följer ett utdrag ur brev till påve Leo X från 3 mars 1519:

"Heligaste Fader! Nödvändigheten tvingar ännu en gång mig, som är ett afskum bland människor och ett jordens stoft, att nalkas Eders Helighet."

Värdes därför i Kristi ställe nådigt böja edert öra att lyssna till edert stackars får. Eders Helighets vördade skattmästare, herr Karl von Miltitz, har varit här och har i Eders Helighets namn bitterligen klagat inför kurfurst Fredrik över min fräckhet gent emot romerska kyrkan och Eders Helighet samt fordrat en återkallelse af mig."

Då jag hörde detta, kände jag mig smärtsamt berörd af att alla mina ansträng-

ningar att ära den romerska kyrkan blifvit framställda i en så orätt dager och tolkad såsom vanvördnad och uppsåtlig elakhet.

...Men mina skrifter ha blifvit allt för mycket kända och slagit rot i för många hjärtan – lång fler än jag hade väntat – för att nu kunna utan vidare kallas tillbaka...

I brevet fortsätter Luther att kritisera de som på felaktigt sätt bl.a. sålde syndernas förlåtelse. Han kärlek till kyrkan gjorde honom stark i striden, hans avsikt var ju inte att kyrkan skulle splittras, men så blev det ju när han blev utsläng från kyrkans gemenskap genom bannlysning- en som kom senare.

Då brevet skrevs 1519 beskrev han i kyrkan så här:

"Nu förklarar jag inför Gud, att jag aldrig haft den ringaste önskan att på något sätt angripa eller genom list skada den romerska kyrkan eller Eders Helighet. Ja, jag förklarar öppet, att det finns ingenting i himmelen eller på jorden, som kan sättas före denna kyrka, utom Jesus Kristus ensam, han som är Herre öfver allt."

Luther älskade sin kyrka och det som skedde åren efter brevet måste ha varit ytterst smärtsamt för den brinnande katoliken, Martin Luther.

Luther var en sammansatt person, mycket intellektuell och samtidigt en lekfull människa med barnasinnets kvar. Under

en föreläsningsresa då han hade varit sjuk, skrev han så här i ett brev till sin hustru Käthe, för att hon skulle förstå att han nu var frisk igen!

".....Jag äter glupskt som en böhmare och super som en tysk. Gudi tack för det. Amen..."

Luther älskade sin hustru mycket, men samtidigt var hon bestämd och styrde en hel del i Martins liv (han suckade ibland över hennes husliga regemente), därför kallade han henne ibland för Kette, som betyder kedja!!!

Kanske ligger det tillgrund för följande citat!

"Den som gifter sig har sett sina bästa dagar. Sedan får hustrurna sina."

Nyligen såg jag delar ur en ny tysk långfilm där fru Luthers gärning lyfts fram, det var hon som skapade liv i det gamla klostret som blev den första evangeliska prästgården. I det huset fanns ofta flera gäster, de nedtecknade bordssamtalen är ett av bevisen för det. Käthe såg till att köpa in mark, och lyckades få familjens ekonomi att fungera, förutom allt det praktiska fick hon sex barn.

I prästgården var det inte tyst och stilla, genom barnen, de ofta förekommande livliga samtalen vid matbordet, förstärkt av många krus tysk öl och musik.

Det var en glad och munter miljö hos familjen Luther. Apropå öl. Skrev Martin så här en gång!

"I morgon måste jag hålla en föreläsning om Noas fylla. Därför vill jag dricka så mycket i kväll, att jag av egen erfarenhet kan tala om detta onda."

Musiken i gudstjänsten, och där hemma var mycket viktig för Luther, här beskriver han musikens effekt!

"Våra sånger förargar djävulen mycket. Men han gläder sig och skrattar, när vi gör oss pina och ropar "Oj,Oj". För musiken flyr djävulen."

Det finns ibland en uppfattning att Luther var emot liturgi och ceremonier i gudstjänsten, men det stämmer inte. Det är ätt att glömma bort att han var en hängiven katolik, som levde med i den romerska liturgin, det sägs att han under hela sitt liv bad med sin rosenkrans inför en Maria skulptur. Så här säger han om detta!

"Låt ceremonierna få finnas i vår gudstjänst... Även om inte saligheten och tron eller det kristna levernet inte består av sådana yttre ting, så kan vi ändå inte var dem förutan."

Under jubileumsfirandet, här i Sverige används ibland Luthers reformation som stöd för att allt är ok att förändra, orden: "Fri att förändra", kan läsas i olika sammanhang. Här upplever jag att man "kidnappat" Luther, han var reformator, han ville att vi skulle gå tillbaka till källorna, "Ad fontes". Han var mycket hård, närmast brutal mot de som avvek från den Lutherska reformationen ett exempel var vederdöparnas och bondeupprorets ledare, Thomas Münzer. Att reformera enl. Luther är inte det samma som idag nu och då sker i hans namn, att avskaffa mycket av det som burit vår kristna tro och tradition.

Jag vill sluta dessa spridda rader med några citat som visar på djupen och det vardagliga hos Martin Luther.

"Är Gud allsmäktig, så kan han ju vara mig nådig."

"En kristen kan aldrig bli så förolämpad, att han inte trots detta kan förlåta."

"I alla religioner är buken den mäktigaste avguden."

"Skriften, med sina dunkla ställen behöver kommenteras. Hoppa över det som är dunkelt och håll dig till det som är tydligt och klart."

"Där det finns tjugo djävlar, där finns det också hundra änglar. Om det inte var så. Skulle vi redan för länge sedan ha gått under."

"Ingen människa är så dålig att hon inte har något gott i sig."

"Ingen mänsklig klokhet kan begripa tron."

Till sist ett citat som får mig att tänka på min vigningsbiskop Claes Bertil Ytterberg i Västerås, för mig läses det bäst på bred Västmanländska från vår gemensamma födelseort Surahammar. Inte bara dialekten passar till citatet utan och min biskops sätt att vara och förmedla den kristna tron, är för mig förknippat med Luthers ord.

"Gud är en glödhet bakugn av kärlek, som når från jorden ända upp i himlen."

Kungsör i augusti 2017
Bengt-Olov Hedlund, Kyrkoherde

Källor

"Livet enligt Luther", Johan och Kristina Restel, Argument förlag AB 1999
"Valda brev av Martin Luther" Bokförlaget Minerva, Stockholm. 1910.